

L'ENTREMÈS DEL TONTO PRUDENT, UNA OBRETA MISÒGINA DEL SEGLE XVIII, D'ORIGEN MALLORQUÍ¹

MARIA ROSA SERRA MILÀ
amb la col·laboració de
PEP VILA

INTRODUCCIÓ

L'*Entremès del tonto prudent* es troba en un manuscrit del segle XVIII, a l'Arxiu dels Caputxins de Sarrià, de Barcelona, dins la col·lecció «Andreu de Palma». Per gentilesa de fra Valentí Serra, arxiver dels Caputxins, hem pogut veure i editar aquest entremès.

El pare Andreu de Palma (Manuel de Lete i Triay, Palma de Mallorca, 1889 – Barcelona, 1963) va ingressar a l'orde dels Germans Menors Caputxins l'any 1915 i va ser ordenat sacerdot el 1920. Va tenir diversos càrrecs dins la congregació, sobretot vinculats a les seves aficions literàries, bibliogràfiques i de col·leccionista.² Va viure als convents de Manresa, de Pompeia (Barcelona) i va passar els darrers anys al convent de Sarrià, on es conserva la seva documentació.

No sabem com va arribar a les mans del pare Andreu de Palma el manuscrit que avui editem; probablement es tracta d'alguna donació o troballa, procedent de la seva terra natal. Perquè el manuscrit és indubtablement d'origen mallorquí i conté un sol text teatral, anònim i inèdit.

Malgrat el seu títol i que els personatges, les situacions i els recursos còmics són els habituals de l'entremès, la divisió en tres jornades i l'extensió considerable del text són més propis d'una comèdia burlesca que d'un entremès. Així, doncs, aquesta obra no es podria representar entre dos actes d'una comèdia més llarga, sinó que devia ser escrita per representar-se sola, potser en una festa privada, encara que no tenim constància que s'hagi representat mai.

Dintre de la migrada i desigual producció de teatre català profà del segle XVIII, aquesta peça destaca sobretot per la riquesa lingüística i també per la modernitat dels costums i de les idees que hi exposa l'autor.

1 Enviat el 3 d'abril de 2020. Publicat a *Vademècum* <<https://mariatoldra.com/>> el 4 de maig de 2020.

2 La seva obra, abundant i variada, que versa majoritàriament sobre història del seu orde, però també sobre lul·lisme, onomàstica de carrers o pessebrisme, entre moltes altres temàtiques, es pot consultar a *Algunos años de labor cultural (1905-1959): (Ficha bibliográfica del R. P. Andrés de Palma de Mallorca O.F.M.Cap.)*, Comité Organizador, Redactor y Patrocinador, Barcelona: [Impr. Pulcra], 1960.

ARGUMENT

El protagonista –Galzeran o el «tonto prudent»– no es vol casar, ja que vol ser lliure i no estar sotmès als inconvenients del matrimoni. En canvi el seu oncle, el Doctor, desitja vivament que es casi, ja que assegura que només amb l'estabilitat matrimonial el nebot esdevindrà un bon hereu de la fortuna de l'oncle.

Aquest li envia tot un reguitzell de personatges per tal que convencin Galzeran que ha d'acceptar una jove anomenada Prudència per muller. Malgrat la insistència d'aquests personatges, que fins i tot pretenen fer-li creure que ja s'ha casat, el «tonto» Galzeran s'hi resisteix. Finalment, per por de les xeringues i les ventoses del Barber, Galzeran es casa amb Prudència.

Però l'amiga i els amics de la recent casada Prudència voldrien que aquesta enganxés el marit, ja que així ho exigeix la moda del xixisbeu.³ Galzeran, que es malfia dels amics, la vigila i intenta allunyar Prudència de les males companyies.

L'obra acaba amb un monòleg misogin de Galzeran, que aconsella als joves del públic evitar el matrimoni.

PERSONATGES

En Galzeran (de vegades escrit Galzaran, Galceran o Galsaran) és el «tonto prudent». No només els altres personatges el consideren beneït, sinó que Galzeran mateix accepta de ser-ho (tal com ho diu en els versos 306, 476, 504, 1049 i 1897), però paradoxalment és el personatge més lúcid i assenyat de l'entremès, i l'opinió i la voluntat que tots els altres manifesten repetidament no fa variar la seva. Només la por de les xeringues del Barber el fa claudicar de la convicció de romandre solter. Un cop casat, vol evitar de totes passades que la dona li sigui infidel.

No sabem si Galzeran és un nom o un cognom, però als segles XVII i XVIII, tant en els entremesos com en les comèdies profanes o en les comèdies de sants, era habitual de donar noms d'objectes quotidians o d'aliments al graciós per tal d'intensificar la comicitat. Per exemple, trobem graciosos amb els noms d'«Esclop», «Xinetla», «Espinac», «Girapeix», «Ganivet», «Llautó» o «Llançol» en comèdies catalanes, i els de «Tortilla», «Buñuelo», «Tomate» o «Chocolate» en comèdies castellanes. En l'*Entremès del tonto prudent*, el graciós o «tonto» duu el nom d'una senzilla planta boscana.

El Doctor, que és l'oncle de Galzeran, no mostra en l'obra cap coneixement de la medicina. Només al vers 1731, amenaça el seu nebot d'enviar-lo a «l'hospital per horats». No sabem si el títol de doctor correspon a una persona gran i acabada, que mereix respecte, o si efectivament és un metge que, potser per l'edat, ja no exerceix. En el *dramatis personae* se l'anomena «Un doctor de barba».

Prudència és la jove que tots els altres personatges destinen a ser l'esposa de Galzeran i amb la qual aquest finalment, ben bé per força, es casa. Ella comença afalagant Galzeran, però quan se sent rebutjada no s'està d'insultar-lo i de menysprear-lo. Malgrat el seu nom –que té relació amb el títol de l'entremès–, la jove es presta a participar en totes les argücies que calgui per tal que Galzeran es casi amb ella. És influenciable, ja que quan Lluïcia li explica la moda i els avantatges del xixisbeu, ella dubta perquè té por que Galzeran la descobreixi, però no s'hi oposa del tot, i no sabem si finalment l'enganyarà.

³ El xixisbeu (en castellà, *chichisbeo* o *cortejo*, de l'italià *cicisbeo*) era el nom que es donava durant el segle XVIII al galantejador o amistançat que tenien algunes dones casades. En parla profusament Carmen MARTÍN GAITE a *Usos amorosos del dieciocho en España*, Barcelona: Anagrama, 1987.

Llúcia és l'amiga de Prudència i en la primera jornada també sembla disposada a casar-se amb Galzeran, però davant del rebuig d'ell li promet venjança. A partir d'aleshores, fa les funcions d'alcajota: convenç Prudència que ha de seguir la moda del xixisbeu i tenir pretendents i amants. El seu nom es pronuncia com a paraula plana, a la mallorquina.

La resta dels personatges són arquetípics i se'ls anomena pel seu ofici o activitat principal:

L'Home sembla ser un conegut de Galzeran i del Doctor i, després d'aquest, és el primer que intenta convèncer Galzeran que s'ha de casar. No s'està d'insultar-lo quan el «tonto» no accedeix al desig de tots els altres (versos 489-491). Després del vers 862, aquest personatge no apareix més.

L'Estudiant és un tafaer impertinent que pretén demostrar amb els seus sil·logismes –que encapçala sovint amb la paraula *ergo*– que Galzeran ha de contraure matrimoni amb Prudència.

La Bruixa només apareix al primer acte, es diu Tia Juana i canta uns versicles on s'encomana a Celestina. Amenaça Galzeran de fer-lo patir i fins i tot amb la mort, si no accedeix a casar-se; però no se'n surt, ja que Galzeran, al seu torn, s'encomana a un requitzell de sants per anul·lar els malefics, i sobretot es defensa a cops de rosari dels esperits que la Bruixa li ha enviat.

El Sacristà apareix al segon acte i de vegades s'expressa en llatí. És el primer personatge que parla del xixisbeu, és a dir, de les ganes que tenen els amics de Prudència, entre els quals es compta, que ella enganyi el marit i que ells se'n puguin beneficiar.

El Barber també apareix al segon acte i serà qui finalment aconseguirà tòrcer la voluntat de Galzeran amb l'amenaça de les lavatives i les xeringues. Per les aptituds que aquest personatge s'ofereix a ensenyar a Galzeran (versos 1487-1494), podem deduir que els barbers de l'època, per entretenir la clientela, explicaven històries, parlaven de política local, i fins i tot cantaven i tocaven instruments. Com recull el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, «No hi ha barber mut».

TEMES I ESTRUCTURA

El tema central de l'obra és la misogínia i el matrimoni, tractats des d'un punt de vista humorístic. Però l'entremès també presenta altres temes secundaris, com una crítica dels sagristans (versos 936-943) i del costum social del xixisbeu o festeig fora del matrimoni.

Amb un total de 2332 versos, i dividida en tres jornades, l'estructura d'aquesta obra, com hem dit, respon més a la d'una comèdia que a la d'un entremès, ja que els entremesos generalment són molt més breus i només consten d'un acte o jornada.

La primera jornada (versos 1-691) presenta els personatges principals i introdueix l'argument: la voluntat del protagonista de no casar-se i la insistència de tots els altres personatges (Doctor, Home, Estudiant, Prudència, Llúcia, Bruixa) perquè ho faci. La jornada acaba quan Galzeran pega cops de rosari als esperits que la Bruixa li ha enviat per turmentar-lo i forçar-lo a casar-se.

La segona jornada (versos 692-1444) presenta el nus de l'acció. Primerament, els anteriors personatges, a més del Barber i del Sacristà, tornen a intentar persuadir Galzeran que es casi i aquest, avorrit, els respon a cops de rosari; a continuació, intenten fer-li creure que ja és casat, encara que no se'n recordi; i finalment, el subjecten entre tots i el Barber l'amenaça de posar-li injeccions i ventoses. Galzeran claudica i se celebra el casament. Mentrestant, el Sacristà, el Barber i l'Estudiant ja parlen d'aprofitar-se de la be-

neiteria de Galzeran i de gaudir dels favors de Prudència. La jornada acaba amb el sarau de celebració del casament de Galzeran i Prudència, quan tots els personatges canten i ballen. No és l'únic moment musical de la peça, ja que en la primera jornada la Bruixa canta i en una acotació es diu que toquen un timbal.

La tercera jornada (versos 1445-2332) comença amb l'encàrrec que fa el Doctor a l'Estudiant, al Barber i al Sacristà perquè instrueixin i procurin refinar les maneres de Galzeran, per tal de convertir-lo en un bon hereu de la fortuna de l'oncle. La jornada continua amb una discussió entre els nuvis Galzeran i Prudència, que seguidament reben la visita dels «amics» i del Doctor. Aquest i Galzeran surten a passejar i, en tornar, troben els xixisbeus i les dues dones berenant i brindant per la seva amistat. Després que Galzeran i el Doctor els empaitin a bastonades, l'obra acaba amb un monòleg misogin de Galzeran, on acusa les dones de tots els mals del món. Tanmateix, en els versos finals, reconeix que tot és una broma o *cosa de entremès*. El darrer vers de la peça combina l'auditori a ballar el *tarrapatà*, onomatopeia que suposem que designa un ball o una música molt rítmica.

En aquesta peça, les acotacions no són gaire abundants i es limiten a indicar les entrades, sortides i algunes accions dels personatges. En algun cas hi ha un error en l'acotació, com al vers 2192, quan es diu que surt un personatge en comptes d'un altre. També hi ha alguns apartes, la majoria pronunciats pel protagonista, que es mostra rabiós amb els que el volen fer casar tant sí com no. I uns quants soliloquis, també pronunciats per Galzeran.

En l'obra no es diu el lloc on passa l'acció. Només s'anomena Mallorca al vers 308 i, en un parell d'ocasions, els personatges diuen que parlen mallorquí. Pel que fa a l'espai escenogràfic, no tenim cap acotació que hi faci referència directament, però podem suposar que la primera jornada se situa en un espai exterior, perquè van entrant i sortint personatges, algun dels quals –l'Home– sembla que passava per allà per casualitat.

La segona jornada podria passar en el mateix espai exterior, però entre els versos 1072-1073 s'indica: *Trèuan recapta de afeytar y el barber lo afayta*, així que, com a mínim, cal un seient per a Galzeran, a més d'un cert *atrezzo*: estris d'afaitar, perruca i roba per mudar el nuvi. Cap al final de la jornada, entre els versos 1362-1363, quan els nuvis han sortit d'escena per anar a casar-se, una acotació diu: *Mientras los tres componen el estrado*, és a dir, l'Estudiant, el Sacristà i el Barber preparen l'escenari per al ball de celebració del casament, espai que pot continuar essent figuradament exterior.

La tercera jornada hauria de tenir dos escenaris que es van alternant, un d'exterior i un d'interior. L'acte comença amb un diàleg entre el Doctor, l'Estudiant, el Barber i el Sacristà, que probablement continua en l'espai exterior, però en la segona escena, quan Galzeran i Prudència discuteixen, Prudència diu al marit: *Com de casa no sortiu?/ Anau a dar un passeio* (versos 1599-1600). És a dir, a partir del vers 1519 l'acció passa dins la casa dels casats de nou. També, quan apareixen els següents personatges, fan una salutació pròpia d'entrar en una llar: *La pau don a esta casa* (vers 1635); *Ave Maria!* (vers 1660). Les escenes següents tenen lloc dins la casa, fins al vers 2020, quan es produeix el diàleg entre Lluïcia i Prudència, les quals podrien fer l'acció de sortir a passejar, ja que als versos 2045 i 2094 Prudència diu que vol tornar a casa. I a partir del vers 2170, l'acció torna a l'interior, quan Lluïcia i Prudència tenen el berenar preparat per als xixisbeus, i Galzeran i el Doctor els sorprenen.

Tampoc sabem exactament quant de temps transcorre. L'acció sembla passar en un sol dia, cosa que en la vida real seria poc creïble, però que en l'entremès contribueix a l'absurd i a la comicitat de la situació.

RIMA I VERSIFICACIÓ

La majoria de versos de l'*Entremès* són heptasíl·labs, però en alguns passatges alternen els versos de 4 i de 10 síl·labes, amb moltes irregularitats, de forma que trobem versos també de 6, 8, 9, 11 i fins a 12 síl·labes.

L'estrofa més habitual és la quarteta, encara que també trobem llargues tirallongues d'apariats, que sovint alternen amb les quartetes i amb alguna estrofa de cinc o de sis versos.

La rima és consonant i reflecteix la pronúncia mallorquina: per exemple, *novia* rima amb *porfia* (versos 803-806) i amb *alegria* (versos 815-818), *consells* rima amb *remeys* (versos 824-825), *ceremònias* rima amb *matrimonis* (versos 799-802), *ajuda-me* rima amb *daré* (versos 518-519), *guardar-vos* rima amb *los dos* (versos 1289-1290), *hermós* rima amb *desposar-nos* (versos 1153-1154).

Alguna vegada trobem rimes formades per la mateixa paraula amb el mateix sentit (com als versos 1701-1703 o 1813-1816), una rima assonant (versos 1224-1225, 1649-1652), o uns probables errors de còpia, que deixen un vers lliure, sens dubte perquè el copista ha canviat l'ordre de les paraules en el vers (versos 577 i 1565).

LLENGUA

El llenguatge de l'*Entremès* denota clarament la seva procedència balear.

Pel que fa a la fonètica, la pronúncia tònica dels pronoms febles darrere del verb, com hem vist, es fa evident en les rimes. Per exemple, als versos 1607-1610, *gelós* rima amb *sosegau-vos* i, als versos 1798-1799, *aniré* rima amb *matar-me*. La grafia d'algunes paraules reflecteix el ieisme: *tay* per *tall* (vers 1083); *meyam* per *vejam* (versos 25, 487, 1301, 1723), *pareya* per *parella* (vers 1612), *ambuys* per *embulls* (vers 2041). Els mots *novia* i *Llucia* es pronuncien com a paraules planes.

L'ortografia és descurada: sovint una mateixa paraula s'escriu de dues o de tres maneres diferents: *perlar/parlar* (versos 1693, 1700); *enau/anau* (versos 207, 1971); *asa/ase/asse* (versos 697, 1699, 75). No es representen les elisions de l'article, d'alguns pronoms i de les preposicions, que sí que es tenen en compte, en canvi, per al còmput sil·làbic: *qui la ha feta que la apan* (vers 122), *no me acabeu de apurar* (vers 265). En canvi, la conjunció *que* sovint s'apostrofa o es fusiona amb la paraula següent: *qu'és bon partit* (vers 810), *que-m guardaràs aqueix lloch* (vers 416), així com també l'adverbi *no*: *no-m vull casar* (versos 316, 465, 575, etc.). La essa sorda i la sonora no es diferencien gràficament: *brasos* (vers 1001), *emberasos* (vers 1412), *asses* (vers 75) i alguna vegada es fan rimar paraules amb aquests dos sons, com *esposa* i *mossa*, als versos 1026-1027.

Pel que fa a la morfologia, l'article salat s'utilitza poques vegades i sobretot en frases fetes: *que-m bes es darrera* (vers 186), *fer es batagot* (vers 491), *beneyr s'asa* (vers 1637). Els articles més habituals són *el*, *la*, *los*, *les*, i alguna vegada s'empren *lo* i *els*. Poques vegades l'article *el* s'apostrofa, però sí que es contrau amb les preposicions. L'article personal *ne* acompanya els noms femenins: *ne Prudència*, *ne Llucia*, *ne Pau Bosca*, i l'article *en* acompanya habitualment el nom de Galzeran i també el de *Paracañas* (vers 362).

Els demostratius segueixen quatre models: *aqueix*, *este*, *aquest* i, més escadussement, *eix* (escrit *ex*). S'utilitzen els possessius febles: *te muller* (vers 1673) i també els forts: *marit meu* (vers 1000). Els de posseïdor plural són *nostro*, *vostre*, però també *nòstron* i *vòstron* (versos 1324, 1432).

Els personatges es tracten generalment de vós, però quan es barallen o s'insulten predomina el tractament de tu. Pel que fa als pronoms de primera i segona persona del plural, *noltros* i *voltros* alternen amb les formes *nosaltres* i *vosaltres*.

En els pronoms febles, s'utilitza molt sovint la forma plena, tant davant com darrere el verb: *lo veureu* (vers 748), *tornau-vos-ne* (vers 1618), *me lo tornereu* (vers 1512), *mos vindrà* (vers 2197), *anau-vos-ne a malviatge* (vers 235), *ajuda-me* (vers 518). La forma reforçada en alguna ocasió perd la vocal: *Digau que-s voleu casar* (vers 1109), o bé n'hi afegeix una i es diftonga: *Molta gent hey ha honrada* (vers 46), *yo heus duya* (vers 946). De vegades, es formen combinacions curioses, quan el pronom datiu va al darrere de l'acusatiu, o per altres fenòmens: *entrech-le-y* (vers 1397), *l'em pagareu* (vers 1233), *vos no-m cal perlar de dona* (vers 56).

Pel que fa als verbs, trobem majoritàriament formes típicament balears: *estau* (vers 88), *vos torn dir* (vers 830), *som tonto* (vers 476), *supos* (vers 1286), *què feys* (vers 1780). De vegades s'utilitza el verb *ser* com a auxiliar: *sempre tonto sou estat* (vers 1895), *som tardat* (vers 237).

Sovint s'elideix la conjunció *que* de les subordinades: *no vull viscau ociós* (vers 1771), *que crech no lo engueñeran* (vers 1791).

En el lèxic també trobem força trets dialectals mallorquins: *al·lots* (vers 170), *nins y ninas* (vers 86-87), *un pobre masquí* (vers 175), *giñar* (versos 231, 1314, etc.), *mosona* (vers 2058), *ogoch* (vers 1296), *pulit dinar* (vers 1178), *medó Llucia* (vers 1285)... Abunden els castellanismes: *des de luego*, *lograr*, *destràs*, *quisàs*, *después*, *aparato*, *lasso*, *enfado*, *paseo*, *cabesa*, *niño*, *Dios*, etc. Hi apareixen alguns vulgarismes: *probesa* (vers 161), *si nos* (vers 548), *meyam* (versos 25, 487, 1301, 1723), *guinevet* (vers 245), i també cultismes, com *himeneo* (vers 997). També trobem algunes paraules del lèxic jurídic: *fisch* (vers 35), *fideicomís* (vers 38), *acta de notari* (vers 1042), *de los béns (...)* *el inventari* (versos 1062).

Els insults són variadíssims, generalment adreçats a Galzeran: *bèstia bruta*, *coquí*, *salvatge*, *ase*, *burrot*, *matxot*, *papagai*, *albercoch*, *nèscio*, *tronxo de col*, *belitrot*, *gran bergant*, *ensensat*, *villano*, *mentecato*... Però el «tonto» tampoc no es queda curt: *cara de mona*, *fregona*, *cap de gat*, *matarrratas*... En el vers 2155 s'utilitza l'anomenat «*ell emfàtic*», que reforça l'expressió d'una frase exclamativa, i que és peculiar de les Illes: *Ell estam molt differents!*

Entre les frases fetes, algunes són encara ben vives i d'altres actualment ja no s'utilitzen: *donar passaport* (vers 394), *tocar es mostatxo* (vers 494), *anar a filar* (versos 576, 1112), *anar-se'n a fregir ceba* (vers 823), *anar-se'n a malviatge* (vers 906), *pruar les dents* (vers 922), *anar-se'n a malguany* (vers 968), *estar gat* (vers 1076), *sens ser ase ni albardà* (vers 697), *quedar com una pera* (vers 1340), *compondre la bugada* (versos 1330, 1795, 1998-1999), *pentinar la cabellera* (vers 1326), *fer caguera* (vers 222), *fer lleganyes* (vers 249), *besar es cul* (vers 225), etc. També trobem algun refrany: *El preguntar no és errar* (vers 255), *Qui busca fa mal partit* (vers 407), *Lo qui usa no té excusa* (vers 2080).

En l'entremès s'anomenen persones que ara no identifiquem, però que probablement eren ben conegudes per l'auditori: *Tià Patena* (vers 1274), *Arbós* (vers 1296), *Alcover* (vers 35), *Pau Bosca* (vers 243).

RECURSOS CÒMICS I EXPRESSIUS

L'entremès utilitza una sèrie considerable de recursos còmics i expressius: el més abundant és la repetició de la voluntat expressada pel protagonista de no contraure matrimoni, i la repetició insistent de tots els altres personatges perquè ho faci, repetició i insistència que resulta còmica per l'absurditat de la situació.

Troblem escenes, com quan el Barber afaita en Galzeran i li posen la perruca i el vesteixen de nuvi (*a lo ridículo*, com ens diu l'acotació), que sens dubte devien provocar gran hilaritat entre el públic, com també les diverses escenes de baralles i bastonades.

A nivell expressiu, un recurs ben freqüent són les enumeracions o tirallongues. Trobem una enumeració d'animals, que Galzeran esgrimeix com a prova que no cal casar-se per tenir descendència (versos 78-85); una altra de més breu, on la Bruixa invoca les forces de l'infern (versos 581-586); una enumeració de sants, l'ajut dels quals implora Galzeran per defensar-se dels esperits cridats per la Bruixa (versos 591-638); i nombroses tirallongues d'insults i mals desitjos (versos 417-420, 467-494, 664-673, 751-755, 1089-1092, 1111-1120, 1519-1550, 1876-1880), desqualificacions aquestes que inclouen referències a animals, brutícia, malalties, alcavoteria, ser de raça jueva, o a haver sofert càstigs de la Inquisició.

Aquestes enumeracions i tirallongues són un element còmic utilitzat sovint en els entremesos i les comèdies dels segles XVII i XVIII. En trobem de semblants fins i tot en comèdies de sant, com la *Comèdia de Santa Bàrbara*, del rector de Vallfogona,⁴ o en *Lo clarí de Aquitània i martell de l'heretgia, sant Hilari*, de Pau Puig.⁵ I les tirallongues d'insults tenien tant d'èxit que van donar lloc a un gènere humorístic de canya i cordill, el dels «fàstics», diàlegs en vers en què un jove i una noia intercanvien una munió d'improperis i paraules injurioses.⁶

En l'*Entremès del tonto prudent* sovintegen les exclamacions i les preguntes retòriques, que donen ritme i expressivitat a la peça, per exemple als versos 18-19, 92-94, 104-105, 150-153. També trobem sovint repeticions de paraules, que de vegades serveixen per adequar el vers al còmput sil·làbic (versos 179, 488, 573, etc.). Els paral·lelismes lingüístics són freqüents, com per exemple el que trobem als versos 52-53: *No dich que no vull novia?/ No dich que no-m vull casar?*

Troblem alguna comparació: *teniu tanta fee com un gitano* (vers 872), diverses metàfores: *haver pogut lograr perla tan fina* (vers 995), *no vull flochs en el sombrero* (vers 702), i jocs de paraules: *som fadri enfredinat* (vers 703). En un parell d'ocasions, quan apareix una expressió vulgar i escatològica, els personatges diuen que parlen mallorquí: *Vós ya me heu feta caguera,/ parlant en bon mallorquí* (versos 222-223 i també al vers 275). Una altra expressió habitual en aquest entremès i en altres de l'època és la

4 Francesc Vicenç GARCIA, *Comèdia famosa de la gloriosa verge i màrtir santa Bàrbara*, a cura d'Àngels Massip i de J. Francesc Massip, Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1987. Als versos 975-998, i també en d'altres, trobem un enfilall d'insults que s'intercanvien els dos criats Gonzalo i Agripina.

5 Pau PUIG, *Obra catalana*, ed. crítica de Maria Rosa Serra Milà, Barcelona: Barcino, 2012. Als versos 549-667 i 1896-1911 de *Lo clarí de Aquitània i martell de l'heretgia, sant Hilari* (p. 447-571) trobem també tirallongues d'insults entre la parella de criats del sant. Als versos 532-544 llegim una enumeració d'animals, que en aquest cas són insectes paràsits. I encara als versos 1860-1884, el graciós Esclop fa un reguitzell de jocs de paraules amb el seu nom.

6 En vaig fer un estudi a: Maria Rosa SERRA MILÀ, «La tradició barroca dels fàstics entre un fadri i una donzella», dins *Actes del IV Congrés d'Història de Girona, «La Girona del barroc: el barroc català»* (Girona, 24, 25 i 26 de novembre de 2011), *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, LIII (2012), p. 589-602.

de «besar el cul», amb diverses variants: *¿Voleu-me besar el floronco/ que tinch darrera posat?* (versos 273-274 i també 186, 225, 513, 1651).

En els versos 1520-1543, Prudència profereix un reguitzell d'insults contra el seu marit i Galsaran li respon cada vegada amb irònica cortesia: *Y vós, gran matxo, gran dolent, cara de harpia!// Moltes gràcies vos don, señora mia!* Aquest contrast és un element més de comicitat.

Com també és habitual en molts entremesos de l'època, un dels personatges, el Sacristà, pronuncia frases en llatí, i el protagonista no l'entén i s'enrabia contra ell, o bé interpreta malament el que diu (versos 899-926).

Cada una de les jornades té un dels finals típics dels entremesos: la segona jornada acaba amb música i els actors ballant; la primera i la tercera jornada acaben amb bastonades. I a la tercera jornada, després dels mastegots, trobem una mena d'epíleg, que és el monòleg del protagonista, el qual acaba demanant que es balli.

SEMBLANCES I DIFERÈNCIES AMB L'ENTREMÈS D'EN LLORENÇ MALCASADÍS I NA SUSAINA DES FIL

L'Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil, editat contemporàniament per Llorenç Moyà⁷ i posteriorment per Antoni Serrà Campins,⁸ presenta unes semblances considerables amb *l'Entremès del tonto prudent*. La principal és que l'argument dels dos entremesos és el mateix: un jove que no es vol casar i el seu oncle que vol que es casi. En tots dos entremesos, hi ha uns altres personatges que ajuden l'oncle a aconseguir el seu propòsit.

Tots dos entremesos són mallorquins i d'una mateixa època, el segle XVIII. Les dues peces comencen amb un diàleg entre oncle i nebot, en què el primer insisteix que cal que el nebot es casi per esdevenir un bon hereu de la fortuna de l'oncle, i el segon afirma que vol romandre lliure i solter. A continuació, apareixen els personatges que donen la raó a l'oncle i debades miren de convèncer el nebot de contraure matrimoni. Mentre a *l'Entremès del tonto prudent* aquests personatges secundaris són sis, a *l'Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil* només fa aquesta funció el Conseller. Finalment els dos protagonistes accepten de casar-se a causa de la por: el «tonto prudent» per la basarda que li provoquen les injeccions i lavatives del Barber, i en Llorenç pel pànic dels morts, ja que Sebastiana i la seva filla Susaina, veient que per les bones no aconseguen de casar la filla, es disfressen de morts i amenacen Llorenç d'endur-se'l a l'altre barri.

Cal fer notar que Galzeran no s'acovardeix davant les forces sobrenaturals que li envia la Bruixa i, en canvi, no resisteix la por del mal físic dels «xiringassos». És a dir, Galzeran claudica a causa de la por física, mentre que Llorenç ho fa per temor psicològic.

A *l'Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil* apareixen només cinc personatges en total, mentre que en *l'Entremès del tonto prudent* n'apareixen tretze, a més dels figurants que representen les forces de l'Infern. També el nombre de versos de *l'Entremès d'en Llorenç Malcasadís* és molt inferior (760) i només es compon d'un acte, com és habitual en els entremesos.

⁷ *Entremès d'en Llorenç mal casadís i na Sussaina d'es fil*, anònim; segons la quarta edició de 1853, corregida per D.O.M.P.Y.M.; i ara de bell nou esmenada per Ll. M. de la B. G. de la P. Mallorca: Daedalus, 1967.

⁸ *Entremesos mallorquins*, ed. crítica d'Antoni Serrà Campins, Barcelona: Barcino, 1995, p. 163-208.

A més de l'argument, l'època i la procedència geogràfica, els dos entremesos presenten moltes altres semblances i coincidències.

Com hem dit, en l'*Entremès del tonto prudent* trobem una enumeració de sants, que Galzeran invoca per defensar-se dels esperits malignes cridats per la Bruixa (versos 591-638). En l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil* n'apareix una de molt semblant als versos 604-646, en què alguns sants es repeteixen:

<i>Entremès del tonto prudent</i>	<i>Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil</i>
sant Ambròs y sant Libori, y el papa sant Gregori	Adjutori, adjutori, valeu-me sant Libori!
Dexau-me, per sant Macari! (vers 533)	A on sou vós, sant Macari
o gloriós sant Andreu, de Nadal sou [a] un mes breu.	Sant Felip i sant Andreu en se massota
o sant propheta Amós, y vós, sant Joan Pelós,	Siau en es meu costat, sant Juan Palós
Las onse milia verges, veniu y donau esperges	Beneitas onze mil verjes, tirau aigo, dau esperjes!

Un altre element en què els dos entremesos coincideixen és en les tirallongues d'insults i mals desitjos: A l'*Entremès del tonto prudent* trobem sèries d'insults en els versos 664-673, on Galzeran maleeix i desitja turments als esperits que la Bruixa ha convocat; o als versos 704-705 i 751-755, on el Doctor s'exalta contra el nebot, perquè no es vol casar. També trobem sèries no tan llargues d'insults i desqualificacions de tots els altres personatges a Galzeran per tal de forçar-lo a casar-se i d'aquest als altres per defensar-se'n, com als versos 467-494.

A l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil*, els versos 347-417 contenen «un enfilall d'hipèrboles denigratòries que en Llorenç Malcasadís dedica a la seva futura esposa, fins a fer-ne una caricatura monstruosa, en la qual els trets humans de la seva figura es barregen amb trets animals» (Serrà 1995: 40).

Aquestes coincidències s'expliquen perquè, com diu Serrà (1995: 34-35), el gènere de l'entremès «disposava d'un corpus tradicional d'arguments, personatges i recursos còmics que era comú a tot Europa. (...) A Mallorca, com a la resta dels Països Catalans, l'entremès viu d'aquesta herència europea i es manté fidel a les convencions que el gènere havia fixat.» De totes maneres, no podem descartar que l'autor de l'*Entremès del tonto prudent* conegués l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil*, que va tenir una recepció molt més àmplia que el primer, i que, en vista del seu èxit, volgués fer-ne una versió diferent i amplificada.

També ens ha interessat comparar les qualitats que els diferents personatges atribueixen a les futures núvies per tal de convèncer els joves de casar-s'hi. En l'*Entremès del tonto prudent* es parla així de Prudència: *¿Vós sebeu qu'és de garrida/ y té riquesa sens par?* (versos 216-217); *El onclo te vol casar/ ab dona de enteniment* (versos 377-378); *¿Y no-m voldreu per muller;/ essent rica y hermosa?* (versos 383-384); *Si sou hermosa y honrada* (vers 405).

A l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil*, l'Onclo diu de Susaina: *És una jove prudent/ molt honesta y recatada,/ és airosa y ben criada,/ y sempre bruñ com es vent./ Y axò encare no implica,/ sinós, que du bona dot* (versos 30-37). És a dir, es valoren la bellesa física, el seny, l'honestedat i la riquesa, en tots dos casos.

No només en la part argumental presenten coincidències notables els dos entremesos. També en el llenguatge trobem versos i expressions iguals o molt semblants:

<i>Entremès del tonto prudent</i>	<i>Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil</i>
No dich que no·m vull casar? (vers 53)	No dic que no·m vull casar? (vers 2)
Haveu vist mayor locura? (vers 104)	És possible tal locura (vers 10)
Y axò tinch de sufrir? (versos 843, 1893)	Que jo hage de sofrir (vers 19)
Voleu-me besar el floronco (vers 273)	Voleu-me besar es floronclo (vers 44)
¿Per ventura sens casar no podré tenir infants? (versos 76-77)	que sens casà no y ha infants? (vers 56)
¿y yo no podré fer nins y de ninas un grapat? (versos 86-87)	a bastament nins i ninas (vers 65)
No hem parleu, pués de [casar] (vers 60)	que de casar no·m parleu (vers 67)
En me vida he vist tal desberat! (vers 1068)	Heu vist may tal desbarat? (vers 71)
Mala quimera heu pres vós! (vers 1768)	Tu has pres mala quimera (...) Més mala l'heu presa vós (versos 97-99)
Que se quet en el carnatge (vers 33)	Voleu-vos n'anà es carnatge (vers 148)
Anau-vos-ne a malviatge! (vers 235)	vos enviï a mal viatge (vers 151)
Sacristà de Barrabàs (vers 904)	descendent de Barrabàs (vers 177)
Tu et fons per ésser novia (vers 389)	Y si perq·ella se mor de ganas de ser novia (versos 209-210)
Haveu vista picardia? (vers 1794)	Heu vista tal picardia? (vers 212)
Ogoch, ogoch, diu ne Arbós (vers 1296)	Ogoc! Ell ja·m començat (vers 422)
Ay, modo de despedir gent tan honrada! (vers 1686)	Axò és modo de parlar emb aquesta jent honrada? (versos 457-458)

Pel que fa a la mètrica, l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil* està escrit majoritàriament en versos heptasíl·labs, que només en tres parlaments alternen amb versos de quatre síl·labes. També l'estrofisme és força més regular que el de l'*Entremès del tonto prudent*: predominen les quartetes (que poden rimar en *abab*, *abba* o *aabb*), però sovint els versos també formen grups de cinc, sis o fins i tot set versos, amb diverses combinacions de la rima, que pràcticament sempre és consonant.

En l'aspecte de la recepció de l'obra, els dos entremesos que comparem sí que presenten importants diferències. Conservem dotze edicions de l'*Entremès d'en Llorenç Malcasadís i na Susaina des Fil* del segle XIX, a més de les dues contemporànies i, segons ens diu Antoni Serrà (1995: 24-25), aquesta peça va tenir tant èxit i se'n van fer tantes representacions que encara avui hi ha gent a Mallorca que en recorda fragments.

En canvi, no tenim cap notícia d'edició ni de representacions de l'*Entremès del tonto prudent*. I creiem que se la mereixia.

EL MANUSCRIT

L'*Entremès del tonto prudent* es troba en un manuscrit de 20 x 15 cm, sense cobertes, amb els fulls cosits. Escrit en tinta a doble columna, en ratlles molt rectes, lletra força regular i d'una mateixa mà, el manuscrit conté només aquesta peça teatral. Actualment el manuscrit està un xic malmès, té estrips a la zona del cosit i a les vores, i taques d'òxid i de tinta en algunes de les 50 pàgines, que estan numerades a l'extrem superior extern.

El títol de l'entremès està emmarcat i escrit amb una ploma de punta més gruixuda que la resta. Generalment, les acotacions van subratllades i també el nom dels personatges, que habitualment apareixen abreujats (*Gal.*, *Dr.*, *Est.*, etc.). Els apartats s'indiquen també abreujats (*A pte.*), subratllats, i generalment es col·loquen a la dreta, després del primer vers que el personatge pronuncia només per als espectadors. En canvi, en el text de l'obra, les abreviatures són escasses: la més repetida és la conjunció *que*, representada per *q* o *q^e*.

Trobem poques correccions interlineades, que alguna vegada demostrin una voluntat estilística. Per exemple, al vers 1057 el pronom *heus* està ratllat i substituït per *vos*.

Hem pogut observar alguns errors de còpia, que hem corregit en l'edició i que indiquem en nota:

El vers 647 repeteix una paraula, sens dubte per error: *veyent-lo ya casat ab y ab riquesa*.

Al vers 1272 trobem un verb que no concorda amb la frase: *En dia tal/ pensau ab semblant cosa és gran mal*. Igualment, al vers 1850: *Fadrins que us voler casar*. I en diverses ocasions, reflectint una pronúncia vulgar o descurada, podem llegir *en* on pel sentit caldria dir *em*: *no-n vull casar* (vers 166), *a mi no-n giñeran* (vers 169).

Els versos 577-578 al manuscrit no rimen, però ho farien només canviant l'ordre de les paraules del primer vers: *Per vida mia, gran bergant,/ que me canse te porfia*. Un cas semblant és el dels versos 1564-1567: *A vòstron onclo diré/ la vostra gran ignorància.// Y pués ab vós estiré callau,/ y no tingau ànsia!*

En els versos 1702-1704 es repeteix una mateixa paraula amb el mateix sentit per a la rima: *El parlar a ne Lluçia/ no és desberat// Y el fer la voluntat mia/ no és desberat*, cosa que també succeeix als versos 1813-1816.

CRITERIS D'EDICIÓ

Hem seguit els criteris habituals de les edicions de textos: hem reproduït escrupolosament la grafia del manuscrit, però hem resolt les abreviatures i hem regularitzat l'ús de majúscules i minúscules, la puntuació, l'accentuació i la separació de paraules, fent servir el guionet i l'apòstrof segons les normes actuals, o el punt volat per indicar les aglutinacions que actualment no tenen representació gràfica. Hem accentuat la conjunció *pués* per diferenciar-la del plural de *pua*. Hem corregit els errors evidents, indicant-ho sempre en nota o posant entre claudàtors les lletres o paraules que hem cregut que manquen en el manuscrit per error o per mal estat del paper.

Entremès del tonto prudent

Personas

UN DOCTOR DE BARBA
GALZARAN, DE TONTO
PRUDÈNCIA
LLUCIA
UNA BRUXA VELLA
UN SACRISTÀ
UN BARBER
UN HOME
UN ESTUDIANT
QUATRE FIGURAS DE DIMONIS

Jornada primera

(Surten el Doctor y Galzaran.)

- DOCTOR: ¿No direu, per vostra vida,
fins quin temps ha de durar
el pensar y repensar
ab qui vos heu de casar?
- GALZERAN: Yo no vull dona garrida. 5
- DOCTOR: ¿Y dons, que us voleu casar
ab un drach, ab una mona,
ab una bruta fregona?
- GALZERAN: Axò vol molt de pensar,
prest és fet un desberat 10
y molt mal és de desfer.
Vat aquí, ya tinch muller,
vat aquí, ya som casat:
Después vénan amerguras
y dos mil afliccions, 15
al punt tenen criaturas,
al punt tenim infantons.
¿Y si se dona és xorca⁹
y no se pose ensinta?
Al punt en el marit pinta [p. 2] 20
unas armas de mà morta.¹⁰
Después tenim una porca
tota plena de meneos,
de gestos y xixisbeos,¹¹
cague-y y meyam qui u torca.¹² 25

9 *xorca*: ‘eixorca’, ‘estèril’.

10 Aquesta paraula o paraules finals no queden del tot clares al manuscrit. Pel sentit i per la rima, ens inclinem a llegir-hi *mà morta*: ‘posseïdor d’una finca que no es pot vendre’. Aquí significaria ‘que no tenen utilitat’.

11 *xixisbeos*: «xixisbeus», ‘amistançats’, ‘pretendents’. Vegeu nota 3 de la introducció.

DOCTOR: Mon nebot, no sieu asa: Yo ya som home de edad, en béns molt acomodad. Serà bo prengueu estat per conservar vostra casa.	30
GALZERAN: Onclo, no vull ser casat.	
DOCTOR: Y com quedarà el llinatge?	
GALZERAN: Que se quet en el carnatge. ¹³	
DOCTOR: Qui serà mon hereter?	
GALZERAN: Que u sia el fisch Alcover. ¹⁴	35
DOCTOR: El majorasgo com resta?	
GALZERAN: Rest com rest, que yo fas sesta.	
DOCTOR: Y el fideicomís? ¹⁵	
GALZERAN: Yo de casar-me no fris.	
DOCTOR: Y a qui deix yo la casa?	40
GALZERAN: Ya la dexareu a l'asa.	
DOCTOR: Yo vos xaparé ¹⁶ la cara, ya més sofrir-vos no puch!	
GALZERAN: Señor, no vull ser confrare, ni que·m tèngan per tant ruch.	45
DOCTOR: Molta gent hey ha honrada, no sias tant mal pensat.	
GALZERAN: Yo vos dich altre vegada que no som bo per casat.	
DOCTOR: Ya passa de groseria: vós sou un tonto sens par!	50
GALZERAN: No dich que no vull novia? No dich que no·m vull casar?	
DOCTOR: Tu ets una bèstia bruta y no faràs cosa bona.	55
GALZERAN: Vos no·m cal perlar de dona y veurem com [...]. ¹⁷	
DOCTOR: No tens altri més parent y yo et tinch de avisar.	
GALZERAN: No hem parleu, pués, de [casar] y tindrè enteniment.	60
DOCTOR: Nebot, casau-vos enguany!	
GALZERAN: Voleu anar a malguany?	

12 Creiem que aquest vers té el sentit de 'fes un error i a veure com l'arregles'.

13 *carnatge*: 'canyet, lloc on es llencen els animals morts'. Entenem la frase amb el sentit 'que es perdi!'.

14 Al llarg de l'obra surten noms de personatges que devien ser ben coneguts pel públic mallorquí de l'època, però que avui és molt difícil identificar. En aquest cas, no sabem si la persona encarregada de recaptar impostos es deia Alcover de cognom, o bé si fa referència a un corrupte fiscal del segle XVII que potser es va fer proverbial a Mallorca. El trobem esmentat a les pàgines 163 i 178 de Jaume SERRA I BARCELÓ, «Bandolerisme i Real Audiència: el procés de residència del Sr. Albanell», *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 47 (1991), p. 151-179.

15 *fideicomís*: 'deixa feta a algú, encomanant-li que la remeti a un altre'.

16 *xapar*: 'partir en dos'.

17 El manuscrit està malmès en aquest punt, com també en els versos 60, 64 i 65. En aquests darrers versos hem pogut deduir la paraula final gràcies a la rima, però al vers 57 només sabem que hauria de rimar en *-uta*.

DOCTOR:	Mirau que us ho dich en [bonas].	
GALZERAN:	Si yo no puch sufrir [donas]!	65
DOCTOR:	Si vós no teniu infants, los béns a qui els dexaré?	
GALZERAN:	De infants yo hen tindré deu o dotse o no sé quants.	
DOCTOR:	No teniu discreció, [p. 3] sou un tonto singular. Si no vos voleu casar, com tindreu sucesió?	70
GALZERAN:	Mirau-vos que grans espants! Haveu vist asses volar?	75
	¿Per ventura sens casar no podré tenir infants? Las moxas ¹⁸ fan los moxons, las gallinas fan los ous y las vacas fan los bous,	80
	las ovellas, los moltons, las ratas, los retolins, las cabras fan los cabrits, las moscas fan los mosquits y las eguas, los pollins,	85
	¿y yo no podré fer nins y de ninas un grapat? Mon onclo, estau descansat, que tindrem sucesió, de infans una profesó,	90
	d'esto estau assegurat. ¿Yo heuria de estar casat ab una dona brivona, atrevida y mecarrona? ¹⁹	95
	No vull fer tal desberat! Seria un gran bordell ²⁰ que yo, per infants tenir, hagués de vèurer y sufrir de xixisbeus ²¹ un tropell.	100
	Yo vull aportar capell en el cap ben ajustat: ²² En fin, no vull ser casat. Anau con Dios, bon vell!	
DOCTOR:	Haveu vist mayor locura? Ha-y tonto més confirmat?	105
	Veniu ensà, gran orat, vós, que no sou criatura. Perexeu un salvatjot,	

18 *moxas*: «moixes», 'gates'.

19 *macarrona*: 'alcavota'.

20 *bordell*: 'desordre', 'disbarat'.

21 *xixisbeus*: 'amistançats'.

22 És a dir, no vol portar banyes.

	home sens enteniment, bèstia, bruto insolent, de galeras galiot.	110
	¿Los béns de me heretat vols que don en continent? ²³ Tracte de pendre estament o seràs desheretat.	115
	Quant prest heurias volat ab vicis y desberats los béns que yo he suats y mos mayors me han dexat!	
GALZERAN:	Yo vostros béns no us deman, [p. 4] ni vull béns, ni vull novia, qui la ha feta que la apan, ²⁴ yo vull víurer ab alegria.	120
DOCTOR:	Tu vols víurer ab dolor.	
GALZERAN:	Yo may estiré millor.	125
DOCTOR:	Axò no és bestant rahó per dexar de pèndrer estat.	
GALZERAN:	No tinch més comprenhenció: lo qui és estat sia estat.	
DOCTOR:	Me han de fer desesperar las vostras grans tonterias.	130
GALZERAN:	Y a mi me heu de matar en parlar-me de novias. ²⁵	
DOCTOR:	Mon cor tinch ple de dolor, de pena me has d'ecabar.	135
GALZERAN:	Si no sé tenir amor, sens amor me he de casar? És de brutos animals casar-se d'esta manera.	
	¿És pas vós, pués, la quimera ²⁶ que no som racionals?	140
DOCTOR:	Nebot, si fósseu agut, faríau luego el gust meu; veureu que·s sebrà de greu el no haver-me cregut.	145
	Y pués estau previngut y ya vos tinch avisat, o vós heu de ser casat o yo tinch de tornar mut. (<i>Va's.</i>)	
GALZERAN:	¿Com vos ne apar del doctor qui·m volia emberesar? ²⁷ Yo me havia de casar?	150

23 *en continent*: 'tot seguit'.

24 Entenem: 'que l'apanyi', 'que l'arregli'.

25 Noteu la pronúncia mallorquina de *novias*, que rima amb *tonterias*. Trobem casos semblants als versos 291-293, 387-389, 433-436, entre d'altres.

26 Entenem: 'sou del parer, doncs?'.

27 *emberasar*: «embarassar», 'embolicar'.

- Yo de dona enamorar?
Més val morir de dolor!
¿No serà de hòmens ruïns 155
que·s tròban ab llibertat
el posar-se en estat
de sufrir tals escorbins?²⁸
Después veureu los masquins
tots carregats de misèria, 160
de probesa y lletsèria,²⁹
fent feyne com uns rocins.
¿Que yo hem cas pot consellar
ningun home de judici?
Pot-hi haver mayor suplici? 165
Ara bé, no·m³⁰ vull casar;
que se casen los tontots
que no míran lo que fan,
que a mi no·m giñeran,³¹
maldament may tinga al·lots. [p. 5] 170
És cosa fora rahó
el haver de estar lligat
y yo ab dona casat
per tenir successió.
¿Què té un pobre masquí 175
de tenir un niu de infants
que li càusan mols afans?
Are bé vull ser fadrí,
fora ninas, fora ninas,
no vull viudas ni fadrinas. 180
Si dona em³² troba galant
y hem ve a festejar
la henviaré a rodar
y diré que·m llef devant.³³
Y si ella es desespera 185
diré que·m bes es darrera,³⁴
que yo vull ríurer y folgar
y no·m parlen de casar.
- (Surt un Home.)
- HOME: Camarada, ¿com passau
del temps que no vos he vist? 190
GALZERAN: Ni estich alegre ni trist.
Y vós, què feys, com estau?

28 Entenem: 'escorpins'.

29 *lletsèria*: «lletzèria», 'gran brutícia i misèria extrema'.

30 Al manuscrit, *non*.

31 Al manuscrit, *non*. – *ginyar*: 'persuadir'.

32 Al manuscrit, *en*.

33 Entenem: 'que surti del meu davant'.

34 Variant de *besar el cul*, expressió grossera amb què es mostra disconformitat.

HOME:	Yo estich a vòstron servici, si no u teniu ³⁵ per anuix.	
GALZERAN:	Vós gastau molt de ferruix ³⁶ y gran forsa de espici. ³⁷	195
HOME:	Yo aquí havia arribat per poder averiguar si era o no veritat que estàsseu determinat ya de voler-vos casar.	200
GALZERAN:	Vós que hem veniu a matar? No cregueu tal desberat.	
HOME:	No pot dexar de ser ver, pués ton onclo ya lo sap.	205
GALZERAN:	Vós ya m'eu fet mal de cap: si heus n'enu, me fereu pler.	
HOME:	Vós surtiu molt furiós. Voleu que juguem al truch? ³⁸	
GALZERAN:	Si vós sou tan enfedós... Per are casar no·m ³⁹ puch.	210
HOME:	Tinch are conveniència ⁴⁰ y si fuix tindreu agravi.	
GALZERAN:	Pués fugida de mon avi, no se atur fins a València. ⁴¹	215
HOME:	¿Vós sebeu qu'és de garrida y té riquesa sens par?	
GALZERAN:	Voleu-me dexar estar? No·m casaré en me vida! [p. 6]	
HOME:	Dexau-vos d'esta quimera, mirau, no sieu coquí!	220
GALZERAN:	Vós ya me heu feta caguera, parlant en bon mallorquí.	
HOME:	Casau-vos, no siau mul!	
GALZERAN:	Voleu-me besar es cul? ⁴²	225
HOME:	Ne Prudència o ne Lluçia serà vostra enamorada.	
GALZERAN:	Per dir-vos-ho en cortesia: ninguna d'ellas me agrada.	
HOME:	Vòstron onclo me ha empeñat per vèurer si eus giñaré. ⁴³	230

35 Al manuscrit, *tenir*.

36 *ferruix*: «farrutx», 'farina grossa d'ordi que es dona al bestiar'.

37 *espici*: «espície», forma antiga d'*espècia*, 'substància aromàtica que s'empra per condimentar el menjar', però també a Mallorca, en sentit figurat, 'picantor satírica, burlesca'. No entenem el significat d'aquest vers i l'anterior, que potser podrien voler dir 'esteu de broma'.

38 *truc*: 'joc que consisteix a tirar una bola o còdol contra el contrincant'. Aquí, la frase voldria dir: 'Voleu que ens barallem?'.

39 Al manuscrit, *non*.

40 Entenem que coneix una noia amb la qual a Galzeran li convindria casar-se.

41 Entenem: 'que fugí ben lluny'. El fet d'esmentar València podria fer referència als famosos bordells de la ciutat.

42 *besar el cul*: expressió grossera amb què es mostra disconformitat.

- GALZERAN: Yo tampoch no·m casaré
encara que ell se esclat.⁴⁴
- HOME: Sempre haveu de ser salvatje?
- GALZERAN: Anau-vos-ne a malviatge! 235
- (Surt un estudiant.)
- ESTUDIANT: Guard-vos Déu, la bona gent!
Perdonau si hem som tardat
a dar-vos la enhorabona:
Galzaran, ya teniu dona
y ya se troba ajustat 240
el matrimoni honrat
per paraulas de present.
- GALZERAN: El present de ne Pau Bosca⁴⁵
pot ser que ajustat sia:
ab este guinevet fer osca,⁴⁶ 245
no cregueu, per vida mia.
- ESTUDIANT: Amigo, digues-m'ò clar,
no pens yo que tu me engañes.
- GALZERAN: Los dos ya me heu fet lleganyes,⁴⁷
feys-me mercè de marxar. 250
- ESTUDIANT: ¿Y que no us voleu casar,
essent rich y poderós?
- GALZERAN: Y què se vos done a vós?
Anau-vos-ne estudiar!
- ESTUDIANT: El preguntar no és errar, 255
si no és nèsia la pregunta.
- GALZERAN: Vostra mare ya és difunta,
anau per ella pregar!
- ESTUDIANT: Sí o no, no me direu?
Responeu directament! 260
- GALZERAN: Voleu un glop de ayguardent?
Sols que los dos vos ne aneu.
- ESTUDIANT: No siau tant nirviüt,
dexau-vos un poch tractar!
- GALZERAN: No me acabeu de apurar, 265
que ya tinch el cap romput.
- ESTUDIANT: Voleu el sant matrimoni?
Anem, digau prestament! [p. 7]
- GALZERAN: ¿Voleu-me anar al Dimoni,
grandísim impertinent? 270

43 *ginyaré*: 'persuadiré'.

44 Entenem: 'encara que ell s'enutgi molt'.

45 Na Pau Bosca devia ser una dona coneguda a Mallorca en aquella època, o potser un personatge fictici. Noteu la feminització del cognom (probablement era la dona d'en Bosch), fenomen molt habitual als segles XVII i XVIII.

46 *fer osca*: 'produir efecte'. Aquí interpretem que Galzeran diu que la xerrameca de l'Estudiant no li fa cap impressió.

47 No hem pogut documentar l'expressió *fer lleganyes*, però aquí sembla que és equivalent a 'fer venir mareig' o 'fer mal de cap'.

ESTUDIANT: Con que no voleu estat? Y com queda vòstron onclo?	
GALZERAN: ¿Voleu-me besar el floronco ⁴⁸ que tinch darrera posat?	
ESTUDIANT: Vós perlau en mallorquí. ⁴⁹	275
GALZERAN: Y vós, ni grech ni llatí.	
ESTUDIANT: Axò no és de home discret!	
GALZERAN: Yo no het deman qui t'a fet.	
ESTUDIANT: Si vós vèyeu la berganta ⁵⁰ ab qui el onclo heus vol casar, belleríau sens parar, molt més que una taranta. ⁵¹	280
HOME: El matrimoni lo espanta y té temor de las donas, essent de las cosas bonas [que] té la Iglésia sancta.	285
ESTUDIANT: El pobre vell he dexat plorant dins de la alcova.	
GALZERAN: Que si hem cas tornarà jova? Si és axí, ya som casat.	290
HOME: Sí, que de la alegria se posarà en bon estat.	
GALZERAN: ¿Dons ell tindrà la novia y yo seré el casat?	
ESTUDIANT: És per tenir hereter y el llinatge prosperat; ab un <i>ergo</i> ⁵² heu tinch provat, <i>ergo</i> no heu de ser solter.	295
GALZERAN: ¿Y que quan seré casat tindrè tot lo menester? Yo veix a alguns plorar haver fet tal desberat. Si el matrimoni és errat, podré la dona tornar? Si tots lo pensàvan tant	300
com yo, qui som tan gran asa, no veuríau tanta casa per Mallorca mendicant. Los marits són uns farfans, ⁵³ las donas unas grosseras,	305
carregadas de quimeras. Què poden ser los infans? Dexau, pués, de predicar, que casar-me és desberat	310

48 Variant de *besar el cul*, expressió grossera amb què es mostra disconformitat.

49 Entenem: 'vós parleu clar, sense embuts'.

50 *berganta*: 'noia jove'.

51 *taranta o tarantel·la*: 'dansa napolitana de moviment molt viu'.

52 L'Estudiant usa insistentment aquest mot llatí, que anuncia la conclusió d'un sil·logisme.

53 *farfant*: 'brivall'.

- per set papas condemnat. 315
 Ara bé: No·m vull casar!
 HOME: Ni may⁵⁴ que vós heus caseu!
 Ahont me ve aqueix burrot? [p. 8]
 ESTUDIANT: Ni may casar-vos pugueu!
 Ahont me ve aqueix matxot? 320
 GALZERAN: Ni may voltros vo ne aneu:
 Mirau si prenc un garrot!

(*Fan que volen reñir y surt ne Prudència.*)

- PRUDÈNCIA: ¿Què ve ser tanta pendència
 ab el señor Galsaran?
 ¿No veys que és bell y galan 325
 y jove de gran sciència?
 Mirau la sua prudència,
 bisaria⁵⁵ singular.
 ¿Qui se podrà igualar
 ab la sua eloqüència? 330
 GALZERAN: Y vós, señora Prudència,
 com no heus ne anau a filar?⁵⁶
 Anau, dexau-nos estar!
 Salva,⁵⁷ vostra reverència!
 PRUDÈNCIA: ¿Ya me surtiu a las malas, 335
 quant yo vos tinch voluntat?
 GALZERAN: Si veniu a fer-me palas⁵⁸
 y yo may vos he parlat.
 PRUDÈNCIA: Yo sé que us voleu casar:
 Quisàs me caurà la sort. 340
 GALZERAN: Primer me vinga la mort
 que tenir tant gran atsar.
 PRUDÈNCIA: Que tant mal vos estiria?
 Mirau-vos que grans espans!
 GALZERAN: Vostre mare ha fets infans, 345
 ya heu contareu a se tia.
 ¿Y si·m posavas capulla
 quant yo no vull ésser frare?
 ¿Què faríam? Dignes are,
 no tingas por que yo het vulla. 350
 PRUDÈNCIA: ¿D'este modo despreciau
 a una dona honrada?
 GALZERAN: Y dons vós per què hem casau?
 Anau, dich altre vegada!

54 *ni mai*: expressió de menyspreu amb què es contesta una negativa, amb un significat semblant a 'tant de bo'.

55 *bisaria*: «bizarría», en castellà, 'valor', 'valentia'.

56 *enviar a filar*: 'enviar a mal viatge'.

57 *Salva*: «Salve», exclamació usada com a salutació. Aquest vers, de sentit irònic, també es podria interpretar com: *Salva vostra reverència*, és a dir 'sia salva vostra reverència' o bé *Salva [a] vostra reverència*, 'aplaudiments a vostra reverència'.

58 *fer la pala a algú*: 'enganyar-lo sense que se n'adoni'.

PRUDÈNCIA: Mirau, yo no vos voldria per empeltar cagamutja. ⁵⁹	355
GALZERAN: Mirau ne cap de estormia, ⁶⁰ ab lo anquer de tramutja! ⁶¹	
PRUDÈNCIA: Vós sens casar quedereu, pués en cosa teniu mañas.	360
GALZERAN: Y vós també romendreu com es gat d'en Paracañas. ⁶²	
PRUDÈNCIA: Ya vos lligareu las cuxas! GALZERAN: Totas las donas són bruxas!	
ESTUDIANT: Dexau-vos de qüestions y anem un poch en bonas. [p. 9]	365
GALZERAN: Si m'eu de parlar de donas, yo me'n vaig. Fora rahons!	
HOME: No teniu que dar tal xasco a la señora Prudència.	370
GALZERAN: Vols que t diga la seqüència? Las donas me fan gran asco.	
ESTUDIANT: Si yo no tingués corona vos faria com estopa. ⁶³	
GALZERAN: No esfondraràs tu cap trona, estudiant de la sopa!	375
PRUDÈNCIA: El onclo te vol casar ab dona de enteniment.	
GALZERAN: No serà ab vós, certament, ya hes podeu desengañar.	380
PRUDÈNCIA: Vós parlau ab cleredat. GALZERAN: Yo vos dich la veritat.	
PRUDÈNCIA: ¿Y no m voldreu per muller, essent rica y hermosa?	
GALZERAN: Voleu-vos-ne anar, mocosa? No dich que no us he mester?	385
PRUDÈNCIA: Teniu poca cortesia, sou un bèstia, un rossí!	
GALZERAN: Tu et fons per ésser novia y het donas a un pi.	390
PRUDÈNCIA: Ton onclo me ha enviada, qui de pena casi és mort.	
GALZERAN: Dignes que t'e despatxada y t'e donat passaport.	
HOME: Tot lo havem de acomodar, no·s mogueu, deteniu-vos. ⁶⁴	395

59 *cagamutja*: «cagamuja», 'planta que s'usa com a purgant'. El *Diccionari Català-Valencià-Balear* documenta la frase *qui no és bo per empelt de cagamutja*, amb el significat 'que no és bo per a res'.

60 *estormia*: 'coixí ple de palla'. S'utilitza el mateix insult al vers 1710.

61 *anquer*: 'conjunt de les dues anques'. – *tramutja*: «tremuja», 'caixa grossa on s'aboquen les olives, el vi o els cereals per moldre'ls'. Entenem, doncs, que Galzeran diu a na Prudència que té el cul gros.

62 *romandre escaldat com el gat d'en Pelacanyes*: 'quedar molt sorprès i desenganyat'.

63 *fluix com una estopa*: 'mancat de vigor'. Entenem: 'Si jo no estudiés per religiós, us deixaria desfet'.

64 Noteu la pronúncia tònica del pronom feble, que ha de rimar amb *dos*. El mateix passa als ver-

- GALZERAN: Anau a malguany los dos!
No·m cals perlar de casar.
- ESTUDIANT: Amich, señor Galsaran,
tinga un poch de paciència! 400
- GALZERAN: Si no se'n va ne Prudència,
me'n vaig y més no·m veuran.
- PRUDÈNCIA: Yo me'n vaig molt maltratada
de este bruto mal vestit.
- GALZERAN: Si sou hermosa y honrada, 405
per què anau buscant marit?
Qui busca fa mal partit:
És cosa experimentada.
Te avís per altre vegada
que lo encomanes a Déu, 410
que no het faltará el teu,
en te casa retirada.
- PRUDÈNCIA: Yo me'n vaig, gran albercoch,⁶⁵
pués acap la paciència,
y jur, a fee de Prudència, 415
que·m guardaràs aqueix lloch.
- (*Va-sse'n.*) [p. 10]
- GALZERAN: Escoltau es papagay!
Mira-vos na llengaruda!
Jesús, qu·és de nirviüda!
No·t vege are ni may. 420
- (*Surt Llucia.*)
- LLUCIA: Com va, señor cavaller?
- GALZERAN: Ya tenim altre muger!
Yo crech que són el dimoni.
Ajuda-me, sant Antoni,
que no sé què·m tinch de fer! 425
Digui, señora Llucia,
també voleu ser novia?
Anau-vos, no feys paper.
- HOME: Teniu poch enteniment:
No la dexareu parlar? 430
- GALZERAN: Si yo estich impacient
y no vull dona escoltar.
- ESTUDIANT: És falta de cortesia
las señoras maltractar.
- GALZERAN: Quant yo me hauré de casar 435
me enseñará se novia.
- LLUCIA: Vòstron onclo me ha avisada
que vingués aquí un poch.

sos 1288-1289, 1607-1610, entre d'altres.

⁶⁵ *albercoc*: 'beneit'.

- GALZERAN: Mon onclo és un albercoch,
una bèstia ensensada.⁶⁶ 440
- LLUCIA: ¿Que ningun mal, per ventura,
hey podeu conciderar?
- GALZERAN: Si vols al carrer quedar,
per mi estiràs segura.
- LLUCIA: Yo estava molt quieta,
ton onclo me ha fet venir. 445
- GALZERAN: Si fosses estat discreta,
no l'havias de obehir.
- LLUCIA: ¿Axò haveu de murmurar
quant vinch a fer-vos mercè? 450
- GALZERAN: Ya sé que vosse mercè
per fer mercès no té par.⁶⁷
- LLUCIA: Yo vaix a qui hem demana.
- GALZERAN: Vós sou bona christiana!
- LLUCIA: Y heu soc⁶⁸ en veritat:
de axò no vos cal ñafar.⁶⁹ 455
- GALZERAN: Per obras de charitat
ya sé que sou singular.
- LLUCIA: No vull que, desconsolat,
ningú se puga quedar. 460
- ESTUDIANT: Ab un *ergo* heu vull provar,
ergo és molta veritat,
y yo vos dich
que us caseu y sereu rich.
- GALZERAN: Y si yo no·m vull casar, [p. 11] 465
per què me haveu d'enfedar?⁷⁰
- LLUCIA: Mirau-vos se milocota!⁷¹
Que pensau que·s tinga amor?
- GALZERAN: Mirau aquesta porcota,
ab los peus de teñedor!⁷² 470
- LLUCIA: Jo vos xaparé⁷³ la cara!
- GALZERAN: Jo que vos parl mal, comare?
- LLUCIA: Tota feta un escorpí
vaix a ton onclo.
- GALZERAN: Vós no sou bona per mi
perquè som tonto. 475
- LLUCIA: Y lo sou en veritat
y un gran nèsccio.
- GALZERAN: Sapiau que m'eu honrat

66 *ensensada*: 'sense seny'.

67 Galzeran, amb aquest joc de paraules, ironitza sobre la fama que té Llucia de ser dona fàcil o d'exercir d'alca vota.

68 Al manuscrit, *sou*. Hem corregit el que interpretem com un error del copista.

69 *nyafar*: 'burlar'. Verb no documentat amb aquest significat, però sens dubte derivat de *nyafa*, 'burla'.

70 Al manuscrit, *haveu enfedat*. Hem corregit l'error, que desfeia la rima consonant.

71 *miloca*: 'ocell rapaç' i, figurativament, 'persona poc entenimentada'.

72 Entenem: 'amb els peus bruts com un tenyidor o tintorer'.

73 *xaparé*: 'obriré en dues parts'.

	ab est desprècio.	480
LLUCIA:	Del santbenito ⁷⁴ fas gala, tronxo de coll!	
GALZERAN:	Sapiau que no sou mala per qui vos vol.	
LLUCIA:	Me mirau de coua d'ull, crech que hem voldreu.	485
GALZERAN:	Y meyam ⁷⁵ si heu entendreu: No vos vull, no vos vull, no vos vull! ⁷⁶	
HOME:	Dexau-lo, qu'és un gran matxo, un belitrot, un burrot.	490
	Ya·l faran fer es batagot! ⁷⁷ (<i>Va-sse'n.</i>)	
ESTUDIANT:	Sou un gran animalot y feys tractos de borratxo. Ya·s tocan es mostatxo! ⁷⁸ (<i>Va's.</i>)	
LLUCIA:	Yo jur a fee de Lluçia que u pagaràs, gran dolent, y prestament, y prestament. (<i>Va's.</i>)	495
GALZERAN:	Mirau-vos què lletania me ha cantat aquesta gent! A un temps som arribats	500
	que un home no pot parlar: Per forsa t'an de casar y sofresca el melenat! ⁷⁹ Ser tonto no me ha escusat d'esta gran tentació.	505
	¿Ya sebeu si som capó o més clar, si som sanat? ¿Si tinch vot de castedat o si tinch ús de rahó? Mal bé fasse se casera, mal bé fasse se verdor, ⁸⁰ no hem faran tenir amor y que hem bésan es darrera!	510

(*Surt la tia Juana, bruxa. Canta y balla y Galsaran se assusta y vol fugir y lo detén y tòcan tambor.*) [p. 12]

BRUXA (<i>Cantant.</i>):	Sa tia Juana, ana, ana. Sa tia Juana, ana, ana.	515
----------------------------	--	-----

74 *santbenito*: «sambenito», en castellà, 'túnica que la Inquisició obligava a portar als condemnats i que era senyal d'infàmia'.

75 *meyam*: pronúncia vulgar per *vejam*.

76 Vers hipermètric dins aquesta sèrie que alterna els versos de 6 o 7 sil·labes amb els de 4. Potser una de les repeticions és un error del copista.

77 *fer es bategot*: 'fer moviments agitats, com d'algú que s'ofega'. Aquí aquest vers tindria un sentit semblant a 'ja el faran patir'.

78 No hem trobat documentada aquesta expressió, però la interpretem com 'us tocan el viu' o 'us tocan el crostó'.

79 *melenat*: «malanat», 'desgraciat'.

80 Entenem aquests dos versos com: 'ni per ganes de casar-me, ni per desig sexual'.

Sa tia Juana, ana, ana.
 (*Mudansa.*)
 Celestina, perla fina,
 ven acà y ajuda-me,⁸¹
 y veràs que te daré
 lo que quiera Celestina. 520
 BRUXA (*Representa.*): Pués niño, digau, digau,
 con que casar no voleu?

(*Toca Galzaran.*)

GALZERAN: Tia Juana, sapiau
 que tinch serafins als peus,
 ets calsons plens de fideus⁸² 525
 y som mort si no us ne anau.

BRUXA: Si no tractas de casar-te
 y ton onclo contentar,
 de penar y més penar
 he de arribar a matar-te: 530
 De tu faré un esclat!⁸³

(*Agarre'l.*)

GALZERAN: Per la mossa de Pilat!⁸⁴
 Dexau-me, per sant Macari!
 Sou bruxa medianera?⁸⁵ 535
 Tots ya me han feta caguera
 llegint un sol chalendari.⁸⁶

No haureu menester vicari
 ni per fer el meu matrimoni.
 Ves a casar al Dimoni!
 Guarde't, no trega el rosari! 540

(*Se escapa de la Bruxa.*)

BRUXA: Si no tractas de casar-te prestament
 ab jova tan hermosa y prudent
 y fas el gust del doctor,
 has de morir de penas y dolor.

GALZERAN: Y que quant me hauràs matat 545
 me tindràs, per ventura, ya casat?

BRUXA: Case't en ne Prudència;
 si nos, acabaré la paciència.

81 Noteu la pronúncia tònica del pronom, que ha de rimar amb *daré*.

82 No entenem el sentit d'aquest vers i l'anterior. El primer podria significar que Galzeran té ales als peus, com els serafins, perquè té moltes ganes de marxar; i el segon que té descomposició, a causa de la por. Però també podria ser que Galzeran pronunciés una frase absurda, sense solta.

83 *esclat*: 'pèrdua sobtada de la riquesa o el benestar'.

84 La mossa de Pilat és un personatge que apareix en el teatre passionalístic català.

85 Aquí i en el vers 564, *medianera* té el significat d' 'alcavota'.

86 Entenem: 'Tots m'atabaleu amb la mateixa cançó'.

- GALZERAN: ¿Penses ab bruxeria
tòrser la voluntat mia? 550
- BRUXA: Cridaré las fúrias infernals,
que víngan ab figura de animal
y ab ràbia tanta
te aprètan fortament per la garganta
y per terra arrestrat 555
te pujen per los ayres agarrat,
ab tal espant
que muyres de pena a l' instant.
Resol, pués, y determina [p. 13]
de casar des de luego ab esta nina, 560
si no vols provar ab violència
la forsa de mon art y me sciència.
- GALZERAN: Señora bruxa hechisera,
qui haveu donat en ser medianera,
si poguéssiu encontrar 565
un hechís per los hòmens descasar,
fóra gran mercaduria⁸⁷
y molt cara, señora, la vendria,
si tres dias de ella feya
o el disapte al mercat la treya, 570
pués yo mir y torn mirar
y sempre en veix qui·s voldrían descasar.
Y axí anau, anau ab los dimonis
a l' infern ha acabar los matrimonis,
que yo no·m vull casar, 575
y anau, anau, bruxota, a filar!
- BRUXA: Gran bergant, per vida mia,⁸⁸
que me canse te porfia
y axí alarma toca:
Acudiu tots los inferns a qui us invoca! 580
Y tu, o gran diosa Proserpina,⁸⁹
acudeix des de luego, vina, vina!
Pluton y Phaetonte,⁹⁰
arpias y gran Caronte,⁹¹
acudiu a qui us demane, 585
donau, donau favor a la tia Juana!
- GALZERAN: Vós me parexeu gran santa:
teniu grans devocions.
Axò són vostros patrons?
Mirau la bruxa com canta! 590

87 *mercaduria*: forma antiga de *mercaderia*.

88 Per tal de conservar la rima, hem corregit l'error del manuscrit, on diu *Per vida mia, gran bergant*.

89 *Proserpina*: en la mitologia romana, divinitat dels inferns.

90 *Plutó*: en la mitologia grega, déu dels inferns. – *Faetont*: fill d'Hèlios i de Clímene. Intentà conduir el carro del Sol, però es desvià de la ruta fixada i estigué a punt de provocar la destrucció de la Terra.

91 *Harpies*: genis malèfics alats que raptaven els infants i les ànimes dels difunts. – *Caront*: barquer encarregat de passar les ànimes dels difunts a l'altra banda del riu Aqueront.

(Surten figuras infernals y Galsaran tremola.)

GALZERAN: Jesús, sant No y sant Ne, ⁹² sant Pastor y sant Bernabé, sant Llätzer, sant Damià, sant Just y sant Cyprià, sant Macari y sant Bres,	595
sant Vidal y sant Pagès, o sant propheta Amós, y vós, sant Joan Pelós, ⁹³ sant Ambròs y sant Libori, y el papa sant Gregori,	600
Sant Christo dels hortolans, ajudau a mos afans! Sant Bassa y sant Cabrit, ⁹⁴ treis-me de este conflict!	
Sant Cristòfol de Costitx y sant Roch de Felenitx, [p. 14]	605
Mare de Déu de Roseta, sant Matgí de s'Esgleyeta, o gloriós sant Andreu, de Nadal sou [a] un mes breu. ⁹⁵	610
Y vós, gran pintor, sant Lluch, quant veniu, nesplas pelluch. ⁹⁶ Las onse mília verges, ⁹⁷ veniu y donau esperges, ⁹⁸	
pués estos dimonions ya me han umplit los calçons. La Mare de Déu de Gràcia y la verge santa Euphràsia. O gran mare, santa Mònica, y vós, la santa Verònica,	615
apòstol Judas Tedeo y vós, Simon Cireneo, ab la trompeta sonant ⁹⁹	620

92 Sant Non i sant Nin (Abdó i Senén) a Lluçmajor i a d'altres localitats mallorquines són anomenats sant No i sant Ne. – En aquest vers comença una llarga lletania de sants, element que s'utilitzava com a recurs còmic en moltes comèdies i entremesos dels segles XVII i XVIII, ja que era un reflex de la por del graciós i també de la fe en els sants per contrarestar els malefics diabòlics.

93 En algunes localitats de Mallorca es fa la dansa de Sant Joan Pelós, que representa sant Joan Baptista amb un xai sota el braç.

94 Guillem Bassa i Guillem Cabrit van ser uns militars al servei de Jaume II de Mallorca que van oferir resistència a les forces catalanes el 1285 i que van morir cremats. Van ser venerats com a sants a Mallorca a partir del segle XIV.

95 Sant Andreu se celebra el dia 30 de novembre, per tant a un mes escàs del dia de Nadal.

96 El refrany *per sant Lluc, nesplas pelluc* es diu perquè per sant Lluc és bona època per collir les nesples o nesples.

97 Les noies que van compartir el martiri amb santa Úrsula.

98 *esperges*: «asperges», 'cerimònies d'aspersió d'aigua beneïda'.

99 En l'escena del camí cap al Calvari de la *Representació de la sagrada Passió*, d'Antoni de Sant Jeroni, apareixen Simó Cirineu i també un trompeter, que toca quan arriben a lloc.

- el dilluns y dimars sant,
 veniu a donar favor 625
 a un pobre sens amor!
 O, sant Marsal dels forners,
 sant Crespí dels sabaters,
 sant Aloy dels argenters
 y també de los ferrers, 630
 sant Joan dins la caldera
 y la sogre de sant Pera,¹⁰⁰
 sant Christo de Serraió
 y Verge del Confaló,
 sant Christo de Turrixant, 635
 treys-me de aquest espant!
 Sant Pera del Sindicat,¹⁰¹
 feys que sia alliberat!
 Anau, que ya m'eu fet son!
Kirie eleyson, Christe eleyson, 640
Kirie eleyson, Christe eleyson.
- BRUXA: Cessau, cessau, immundos sperits,
 de qui se tròban tots los hòmens afligits,
 que ex pobre, ya escarmentat,
 voldrà luego sens dubta ser [casat]¹⁰² 645
 y cessarà de son onclo la tristesa,
 veyent-lo ya casat y ab riquesa.¹⁰³
- GALZERAN: Ay, bruja endemoniada,
 encare en vens a casar?
 A l'infern te'n pots anar, 650
 ahont has de ser cremada.
 Gran quimera te ha agafada
 de fer el meu matrimoni:
 Ves a casar el Dimoni!
 Ves-te'n, dich, altre vegada! 655
- BRUXA: Tornau, tornau, sperits a maltractar-lo
 y apretau los tormens fins acabar-lo! [p.15]

(*Agàrran las figuras a Galsaran y lo maltràctan.*)

- GALZERAN: Jesús, Jesús, sant Antoni,
 treys-me de mans del Dimoni!
 Feys-vos enllà, comdempnats, 660
 anau a l'infern, malvats!
 Ànimas de Purgatori,
 yo vos deman adjutori.¹⁰⁴

100 La curació de la sogra de Pere és un dels miracles de Jesús que apareix a tres dels evangelis (Mt 8:14-17; Mc 1:29-34; Lc 4:38-41).

101 El Sindicat de Fora era una institució de Mallorca que participava en el govern de l'illa.

102 Aquí el manuscrit no deixa llegir clarament la darrera paraula, que deduïm pel sentit.

103 Hem esmenat l'error del copista, ja que el manuscrit repeteix una paraula: *veyent-lo ya casat ab y ab riquesa*.

104 *adjutori*: 'ajuda'.

Fe't enfora, cap de gat,
tu, boca de renegat! 665
Fe't enllà, cara de her[e]tge
malaït sia el teu fetge!
Mal bé fésseu, malaïts,
ab oli siau bullits!
Mal vos vege a tots penjats 670
y com Judas rebentats!
Vòstron cor sia abrasat
y de foch del Cel cremat.
Y pués no us càusan espant
las mias maldicions, 675
ni tampoch devocions,
ni adjutori de sant,
acabarem las rahons:
Vinga el rosari entretant!

*(Treu el rosari ab los grans molt grosos y molt llarch y a son temps aco-
met a tots a rosariadas.)*

Este és un palo sant¹⁰⁵ 680
qui guarda de calentura,
de la besetja¹⁰⁶ figura
ab què David matà al gegant.¹⁰⁷
Y tu, bruja desdixada,
qui vens a fer-me temor, 685
podràs contar al doctor
que te he dat rosariada. *(Li pega.)*
Y vosaltres, gran canalla
qui li donàveu favor,
provareu també el furor 690
del rosari en batal[la].

*(Done rosariadas a tots y dónan voltas ab crits, gestos y alaridos y van-
se'n tots.)*

Finis de la primera jornada [p. 16]

Jornada segona

(Súrta Doctor y Galzaran.)

DOCTOR: Tractau de determinar
y de resòdrer al moment.

105 Es refereix al rosari.

106 *besetja*: «bassetja», 'arma de tir', 'fona'.

107 David, armat amb una fona, matà Goliat (1Sa 17). Galzeran afirma que el seu rosari té un aspecte semblant al de la fona de David.

GALZERAN: Axò vol molt de pensar. Voleu coblas de repent?	695
DOCTOR: ¿Tota la vida estareu sen ser asa ni albardà? ¹⁰⁸	
GALZERAN: Si yo no vull ser merdà, ¹⁰⁹ que per forsa m'í fareu?	
DOCTOR: No hey ha estament de soltero, vós haveu de ser casat.	700
GALZERAN: No vull flochs en el sombrero, ¹¹⁰ som fadrí enfredinat. ¹¹¹	
DOCTOR: Sou gran matxo, sou ferfant, ¹¹² sou groser, sou un perdut.	705
GALZERAN: Que si hem cas seré agut? Yo hem caseria a l' instant!	
DOCTOR: Tot és falta de valor, sou gallina imprudent.	
GALZERAN: Se dona hem farà valent? Si és axí, ya tinch amor!	710
DOCTOR: En te vida tindràs res, ni riquesa ni amichs.	
GALZERAN: Y se dona hem farà rich? Si és axí, ya som promès!	715
DOCTOR: Si tu me hagueses cregut y prest te hagueses casat, veurias ser veritat el bé que yo te he volgut. Y com fer-te no he pogut	720
GALZERAN: A vós va de brevetjar ¹¹³ y alabar-me ses donas, que yo trop que no són bonas y axí no·m vull casar.	725
¿A quants heureu vist plorar haver fet tal desberat? Y voleu sia casat? Are bé, no·n cal parlar.	730
DOCTOR: Quant creya haver-te ginyat het trop més loco que may.	
GALZERAN: Canay, canay, canay, ¹¹⁴ si yo no vull ser casat.	
DOCTOR: Me has de arribar a la mort!	735
GALZERAN: Ya teniu el passaport. [p. 17]	

108 *No ésser mai ase ni albardà*: 'no arribar a res', 'no assolir cap èxit'.

109 *merdà*: «mardà», 'mascle de l'ovella'.

110 És a dir, 'no vull portar banyes'.

111 Joc de paraules amb *fadrí*. Galzeran afirma que és fadrí i ho vol continuar essent.

112 *farfant*: 'brivall', 'pocavergonya'.

113 *brevetjar*: «bravejar», 'lloar una persona'.

114 *canay*: «canai», deformació eufèmica de *carall*.

- DOCTOR: Me has llevada la alegria;
moriré sens esperansa.
- GALZERAN: Amén, amén, axí sia;
molt me pesa la tardansa. 740
- DOCTOR: Vós la mort me desitjau?
- GALZERAN: Moriu-vos! Com vos torbau?
- DOCTOR: Molt de bé vós me voleu!
- GALZERAN: Si heus vull bé, no us morireu?
- DOCTOR: Però és cert que heu sentiríau. 745
- GALZERAN: Y ya no vos moriríau?
- DOCTOR: No amau a qui vos ama;
ya lo veureu devant Déu.
- GALZERAN: Si tanta espera me u feys,
donau-me'n un altre cana.¹¹⁵ 750
- DOCTOR: De mi et búrlas, animal?
- GALZERAN: Yo no vos ho dich per mal.
- DOCTOR: Haveu vist mayors maldats?
Bèstia bruta, ensensat,
matxo, belitre,¹¹⁶ malvat! 755
- GALZERAN: Vós deis ses vostras bondats?¹¹⁷
- DOCTOR: Ni de l'onclo val el bon offici,
de amichs y amigas la blandura,
de bruxas ni dimonis malefici,
ni de hòmens doctas la cordura 760
par a imprimir-te ab dulsura
el medi par a trèurer-te del vici.
Y axí serà gran conveniència
donar-vos de palos sens clemència
y ròmpere-vos los ossos y costellas 765
y de tot el vostre cos fer-ne estellas. (*Pega-li.*)
- GALZERAN: Valgue'm el rosari sant,
qui me tregue del Dimoni!
Aqueix llamp de matrimoni
cada punt me causa espant. 770

(*Arremet al Doctor a rosariadas y surten Home y Estudiant y los detenen.*)

- LOS DOS: Què ve ser aqueix brugit?
Digau-nos lo qu'és estat.
- GALZERAN: Li trech el mal sperit,
perquè està endemoniat.
- DOCTOR: Vós sou un grandíssim ruch. 775
- GALZERAN: Y vós sou un vell xuruch.
- HOME: Sosech-se, señor doctor,
y sufresca ab paciència.

115 *cana*: mesura longitudinal que equival a vuit pams. Entenem aquesta frase com: 'si tant em feu esperar, ja no ve d'una mica més'.

116 *belitre*: 'pocavergonya'.

117 Galzeran pregunta irònicament al Doctor si els qualificatius que acaba de pronunciar es refeixen al mateix oncle.

ESTUDIANT: De aquí trech la conseqüència, <i>ergo</i> , aqueix no us té amor ni voluntat: ¹¹⁸ És un malvat, és un malvat.	780
DOCTOR: Dexau-me, dexau-me, pués, desesperar, ¹¹⁹ [p. 18] que aquest grandíssim ruch me ha de matar.	
HOME: Señor, tinga enteniment, pués és savi y prudent, y sufresca el dolor, qu·és de hòmens es tenir valor.	785
GALZERAN: ¿És el vostre sentiment cosa escondida, que no puga revelar-se en esta vida?	790
DOCTOR: És tan gran la pena mia que me ha dat que pensar de nit y dia.	
HOME: Què cosa tant major era la que vos causa tal dolor!	
ESTUDIANT: Sens dupte és important, pués calla el doctor y plora tant.	795
DOCTOR: Què vols que diga? El Cel sens dupte me castiga.	
GALZERAN: Mirau-vos què ceremònias que gasta el señor doctor! Si no vull tenir amor, tampoch no vull matrimonis. ¹²⁰	800
HOME: ¿Encara teniu porfia ¹²¹ ab aqueix llamp de casar? Yo ya venia a brindar la boda y la novia.	805
ESTUDIANT: Y a mi me havían dit que vós ya érau casat. Casau-vos, hay desbarat! Mirau-vos qu·és bon partit!	810
GALZERAN: ¿Voleu anar a rodar y no·m rompeu es cervell? Ahont me ve aqueix tropell? No dich que no·m vull casar?	
HOME: Si haguésseu tingut novia un sol dia, en veritat, crech que us heuria pesat dilatar tal alegria.	815
ESTUDIANT: Yo vos dich, per vida mia, que quant casat heus heureu haver tardat plorareu tant temps el tenir novia.	820

118 Vers de només quatre síl·labes en una escena en què no hi ha cap més vers amb aquest metre. Probablement es tracta d'un error del copista.

119 En aquest vers, la repetició podria ser un error de còpia, ja que produeix un vers hipermètric.

120 Noteu que *ceremònias* rima amb *matrimonis*, ja que en la major part del parlar mallorquí es produeix la pèrdua de la vocal neutra final precedida de *i*.

121 *porfia*: 'disputa'.

- GALZERAN: Anau-vos-ne a fregir seba!
 Dixau de dar-me consells,
 que yo no us deman remeys 825
 ni u vull sebre, ni u vull sebre!
 Ni vos pensau que yo crega
 a las vostras doctorias,¹²²
 que en parlar-me de novias
 vos torn dir que no u vull sebre. 830
 Ningun cuydado hem donava
 el resoldre'm a casar;
 voltros me fèyau pensar [p. 19]
 que el món en mi ya acabava
 y de mi nessesitava 835
 per poder-lo conservar.
 ¿Què té un pobre pelayo¹²³
 qui encare no·s veu casat
 quant ya es troba carregat
 de infants que volen sayo? 840
 El llit ple de pixaradas,
 sens poder un punt dormir.
 Y axò tinch de sufrir?
 No·n parlem més, camaradas!
 Si haveu vist moltes vegadas 845
 als pobres masquins plorar,
 ¿pensau que·m vulla casar
 ni que tinga enamoradas?
- DOCTOR: Dexau de predicar este farfant,¹²⁴
 que és més belitre¹²⁵ que ignorant. 850
- HOME: ¿Voleu que las suas belitradas
 se reduèscan luego a bastonadas?
- ESTUDIANT: Axò lo millor seria
 y ab esto la contienda finiria.
 Y, ab *ergos* y atupat, 855
 «concedo» nos diria aviat.
- DOCTOR: Atupem-lo com un pop,
 veyam si reduiré aqueix gran llop.
- GALZERAN: Ola! A poch poch,
 mirau que el rosari guaña el joch. 860

(*Treu el rosari y riñen tots.*)

- HOME: Ay, que me ha mort!
 Ola, amigo, no cal pegar tant fort! (*Va s.*)
- ESTUDIANT: Ay, desberat,
 mirau que el cap me heu trancat!

122 *doctoria*: 'pedanteria'.

123 *pelayo*: 'ocellet que encara no té plomes'. Aquí, el mot té el sentit figurat de 'persona desgraciada'.

124 *farfant*: 'brètol', 'mentider'.

125 *belitre*: 'pocavergonya'.

- Y, essent yo tonsurat, 865
 estau, com Judas, escomunicat.
 Y axí, ple de censuras,
 no podràs ya tractar ab criaturas. (*Va's.*)
- GALZERAN: Anau, anau, brivons,
 vejам si finiran estas rahons. 870
- DOCTOR: Vós me haveu afrontat, sou un villano
 y tenu tanta fee com un gitano,
 pués a mos amichs honrats,
 perquè bé te buscàban, has surrats.
- GALZERAN: El bé que me van buscant 875
 los he volgut pagar ab diner contant.
- DOCTOR: Ya sé yo, per vida mia,
 que sou home de molta cortesia.
- GALZERAN: Molta hen tinch, perquè no és poca,
 y a cada qual don lo que li toca. 880
- DOCTOR: Vós sou molt justicier
 y yo també heus daré lo qu·eu mester. [p. 20]
- GALZERAN: Sols que no·m caseu,
 donau-me tot lo que vós voldreu.
- DOCTOR: Yo som partit 885
 y de lo que tens por seràs ferit (*Va's.*)
- GALZERAN: Yo dech ésser criatura
 com tanta pressa me fan.
 Are vostès no·m diran
 yo que fas bona figura; 890
 quant creya ser tal malura
 que ningú me pogués vèurer
 esta gent are hem fa creurer
 que yo som una pintura.¹²⁶
- Are hem vull desengañar 895
 y sortiré de treball:
 yo tinch aquí un mirall,
 ara bé yo hem vull mirar.
- (*Treu un mirall y se mira, y surt un sacristà apresurat.*)
- SACRISTÀ: *Alleluya et laetare,*¹²⁷
Galsaran, de singulare 900
tecum venis desponsare
et puellam maritare
magnam cum pulchritudine.
- GALZERAN: Sacristà de Barrabàs,
 ahont vens ab tal llengatje? 905
 O ves-te'n a malviatge,
 o parla clar, si voldràs.

126 *pintura*: 'persona molt agradable a la vista'. – Aquest monòleg de Galzeran, estranyant-se de tenir tanta requesta, i mirant-se al mirall, devia ser un moment de gran comicitat.

127 *laetare*: en llatí, 'alegrar-se'. Entenem aquest parlament com: 'Benvingut i alegre't, Galzeran: com a solter et vens a casar i a maridar una gran noia plena de bellesa'.

- SACRISTÀ: *Tu es vir fortis et potens.*
 GALZERAN: Y yo het dich a tu que mens.
 Ahont me ve aqueix rossi? 910
 Parlas moro o llatí?
 Ni t'entench ni tu t'entens.
 SACRISTÀ: *Tu es doctus et intelligens.*
 GALZERAN: Ab quinas drogas te'n vens?
 Carregat de doctorias, 915
 ves a cantar lletanias!
 SACRISTÀ: *Pulcher,¹²⁸ dives atque sapiens.*
 GALZERAN: Cara de màscara tens
 y de res no te agravias.
 Dexe't d'estas porqueries! 920
 SACRISTÀ: *Tu es magnus atque prudens.*
 GALZERAN: Quant ha que·m pruen las dents¹²⁹
 de dar-te rosariadas!
 Vejam, pués, si a bastonadas
 seran del tot acabadas 925
 tas rahons impertinens.

(Pega-li ab el rosari alguns tocs.)

- SACRISTÀ (*Fugint.*): Ten-te, home del dimoni,
 que estàs escomunicat,
 pués gravament has nafrat [p. 21]
 a un sacristà honrrat, 930
 qui ve per ton matrimoni.
 GALZERAN: Yo te he volgut descansar,
 pués el rosari has passat;
 axí quant heuràs sopat
 no lo heuràs de ressar, 935
 pués se solen descuydar
 molt sovint los sacristans
 y per ser mal christians
 ya may los veuran resar.
 May ne veuran de aygoders¹³⁰ 940
 ni que fassen reverència,
 en fin, és gent sens prudència,
 ofici de malfaners.¹³¹
 SACRISTÀ: Después de haver-me surrat
 me donau grans alabansas, 945
 quant yo heus duya esperansas
 que prest seríau casat.
 Pués al punt se ha acabat
 en casa de el vicari
 y per mà de un notari 950

128 Al manuscrit, *Pulchrer*.

129 *pruar* o *pruir les dents*: 'sentir pruija'. 'tenir moltes ganes'.

130 *aygoders*: «aiguaders», 'que beuen aigua i no beuen vi'.

131 *malfaners*: 'malfeiners'.

- vòstron casament honrat:
 vòstron onclo lo ha tractat,
 la novia està contenta
 y tota la gent parenta
 al punt se ha avisat. 955
 El ajust, en continent,¹³²
 ve aquí ab alegria,
 aportant-vos la novia
 y axí estau content.
- GALZERAN: Si no heus hagués atupat 960
 are ya heus atuparia,
 perquè vésseu la alegria
 que ab esta nova me heu dat.
 ¿De quant ensà, ensensat,
 usa casar-se un fadrí 965
 sens seber com ni ab qui?
 Vat aquí: Ya som casat!
 Ves-ta'n a malguany, malvat,
 que esto usa entre gitans
 y no entre christians. 970
 Vat aquí: ya està acabat!
 Ay, quin modo de embaynar!¹³³
 Axí usa aqueix vicari?
 Ya tastaran el rosari
 si axí hem volen casar! 975
- (Surten Prudència de novia, entonada a lo ridículo, el Doctor, Lluçia, el Barber, el Estudiant y acompanyament y Galsaran se admira.) [p. 22]*
- DOCTOR: Ya, mon nabot, ha arribat
 el temps de haver-vos dat estat.
 Y ya, ab alegria,
 vos aportam ne Prudència per novia,
 donsella molt hermosa y discreta, 980
 rica, honrada y perfeta.
 Y axí siaus en hora bona,
 que ya por fin sou casat y teniu dona.
- BARBER: En hora bona vos sia
 y molts anys pugau estar ab alegria, 985
 que és cert que ex matrimoni
 és vingut de Déu y sant Antoni,
 pués el poble unit y acordat
 lo troba per molt just y acertat.
- LLUCIA: La enhorabona vos don 990
 y ben units pugau estar en este món,
 que és cert que ne Prudència
 no merexia estar en te presència.
 Ditxosa, per cert, és estada esta fadrina

132 *ajust*: 'acompanyament d'un casament'. – *en continent*: 'tot seguit'.

133 Aquí *embaynar* sembla que té el sentit d' 'embolicar' o 'enredar'.

	de haver pogut lograr perla tant fina.	995
ESTUDIANT:	De part de los parents qui d'este himeneo estan contents vindr[é] a ¹³⁴ dar-vos yo los parabens y a fer-vos, si voldreu, dos arguments.	
PRUDÈNCIA:	Y vós, marit meu molt estimat, siau, siau a mos braços ben trobat, que yo estich molt contenta de poder-me anomenar dona parenta. Ditxosa yo, y molt ditxosa, de haver pogut lograr ser vostra esposa; y axí, ab finos lassos, veniu, veniu, dau-me los braços!	1000
GALZERAN (<i>Aparte.</i>):	Mirau-vos que gent dolenta! Y la berganta com xerra! Ay, la perra més que perra, qui vol ser dona parenta! Haveu vist tal captiveri? ¹³⁵ Haurà may succehit semblant desveri? ¹³⁶ Ya som casat com un mach, ¹³⁷ però no·m recordava per ser flach: Axò serà sens dupte per provar-me y valgue'm la estúcia per escapar-me, però si u dihuen tots me faran pegar, sens dupte, alguns bots.	1005 1010 1015
DOCTOR:	Què deys, no responeu? Ay, tal locura! Abrasau, abrasau esta hermosura!	1020
GALZERAN:	Mirau que està de contenta [p. 23] esta perra més que perra! (<i>Aparte.</i>) No serà dona parenta y altre vegada perra!	1025
SACRISTÀ:	Anau a donar las mans a vostra esposa! Mirau, mirau qu'és linda mossa! Y, si estau temerós, la abrasaré yo per vós y molt gustós.	
PRUDÈNCIA:	Estirà sens dupta confús y molt turbat del bé que en se casa li ha entrat.	1030
DOCTOR:	Gosau, ¹³⁸ Galsaran, vostra ventura, ya que haveu lograt tanta hermosura.	
ESTUDIANT:	Tutom embídia ton estat y a fee de estudiant que has acertat.	1035
GALZERAN:	Y quant ha, digau-me, que som casat?	
DOCTOR:	Ahont sortiu? Que per ventura no us casàreu este estiu?	
GALZERAN:	Ay tal història	

134 Al manuscrit, *vindrà*.

135 *captiveri*: 'sèrie de tribulacions o de molèsties'.

136 *desveri*: 'situació gens raonable'.

137 *mach*: «mac», 'capelòs', 'persona a qui costa entendre les coses'.

138 *Gosau*: castellanisme per «gaudiu».

- a mi no·m pot venir a la memòria. 1040
- DOCTOR: En casa del vicari
fonch resolt per acta de notari.
- GALZERAN: Tal acta y ab tal dona
no u creuria si u dèyan en la trona.
- PRUDÈNCIA: Axò direu vós, farfant? 1045
- GALZERAN: Y heureu fet per ventura algun infant?
- BARBER: Ay, grosseria!
Si veys que are comensa a ser novia!
- GALZERAN: Flach som de enteniment
y no·m recorda un punt tal casament. 1050
Y si d'estiu vos casàreu,
com a fer infants no comensàreu?
- ESTUDIANT: Yo vaig fer testimoni
de com se va acabar el matrimoni.
- GALZERAN: Com yo no m'i trobava, 1055
ni un punt, ni un punt me recordava.
- ESTUDIANT: Si trech la ploma y vos fas un argument,¹³⁹
vos pos en forma luego al moment.
- GALZERAN: Quant es casament heu consumit
estaria yo sens dupta adormit. 1060
- ESTUDIANT: ¿No veis que el notari
de los béns va llegir el inventari?
- GALZERAN: Si fos ver, señor estudiant,
creuria quant vós deys y altre tant.
- DOCTOR: Anem, pués, nabot, a celebrar la boda; 1065
seguiu vòstron marit, vós, me neboda.
- GALZERAN: En me vida he vist tal desberat! [p. 24]
Dexau que primer me haje afeytat,
pués ab barba tanta
no és just acompanye la berganta.¹⁴⁰ 1070
- BARBER: Veniu, pués, prestament:
vos faré la barba al moment.

(Trèuan recapta de afeytar y el barber lo afayta.)

- BARBER: Vós ya feys altre paper
des de que vos sou casat!
- GALZERAN: Voleu callar, mantider? 1075
Que si heu deis estireu gat.¹⁴¹
- BARBER: Ya heus posau per negatiu?
Mirau la gent qui està aquí.
- GALZERAN: Y què se ma dona a mi?
No som casat, vós mentiu! 1080
- BARBER: Yo heu diré en el vicari
y hey haurà un bon ball.

139 Aquest vers està dividit i escrit en dues ratlles al manuscrit, però per la rima veiem que ha de ser un sol vers. En el manuscrit, el pronom *vos* substitueix un *heus* ratllat.

140 *berganta*: 'dona jove', i també 'dona de mala conducta'.

141 *estar gat*: 'estar embriac'.

- GALZERAN: Mirau: si hem feys algun tay¹⁴²
vós provareu el rosari.
- PRUDÈNCIA: Hermós estau, mon marit, 1085
bisarro y agraciat:
Des de que heus han afaytat
ya vos trop molt més pulit.
- GALZERAN: Fe't enllà, cara de mona!
¿De quant ensà és veritat 1090
que yo ab tu me haje casat?
Ves-te'n a malguany, fregona!
- DOCTOR: Ya li torna la locura!
Agarrau-lo prestament
y fins còpria¹⁴³ enteniment, 1095
barber, aplicau la cura!

(*Agàrran tots a Galsaran y el barber treu la xiringa y malavètjan.*)¹⁴⁴

- BARBER: A forsa de xiringasos
has de cobrar el cervell!
- GALZERAN: ¿Voleu anar al bordell
ahont venen aquest[s] cassos? 1100
- BARBER: Desfeu-li luego els calsons
y li daré per detràs.
- GALZERAN: Yo het faré saltar el nas!
Feys-vos enfora, brivons!
- BARBER: Lligau-li las mans darrera, 1105
que no trega el rosari.
- GALZERAN: ¿Vols-te'n anar, arbolari,¹⁴⁵
per la sogre de sant Pera?¹⁴⁶

(*Fan tot lo que diu el Barber.*)

- LLUCIA: Digau que s voleu casar
y no us faran violència. 1110
- GALZERAN: Ves al bordell de València!¹⁴⁷ [p. 25]
Ves-ta'n, bruta, a filar!
- ESTUDIANT: Vullas el sant matrimoni,
estiràs alliberat.
- GALZERAN: Vols-te n'anar, cap de gat? 1115
Ves-ta'n, cara de dimoni!
- SACRISTÀ: Dau-me el dret parroquial,
pagau-me las publicatas.¹⁴⁸

142 Aquí la rima evidencia la iodització pròpia del baleàric.

143 *còpria*: subjuntiu del verb *cobrar*.

144 *malavètjan*: «malavegen», 'forcegen'. – Després de la darrera paraula de l'acotació, al manuscrit hi ha un gargot en forma d'ema, que no sabem interpretar.

145 Galzeran titlla el Barber d'herbolari, despectivament.

146 La curació de la sogra de Pere és un dels miracles de Jesús que apareix a tres dels evangelis (Mt 8:14-17; Mc 1:29-34; Lc 4:38-41).

147 Els bordells de València tenien gran fama.

148 *publicata*: 'certificació d'una sentència o acte publicat'. En aquest cas, es tracta de l'anunci

- GALZERAN: Vols-te n'anar, matarratas?
Fe't enllà, gran animal! 1120
- PRUDÈNCIA: Mon marit, prenda amada,
que axí vullau penar!
- GALZERAN: Si no som bo per casar!
No he vist gent més cansada!
- DOCTOR: ¿Vols ser més axiringat¹⁴⁹ 1125
o provarem la ventosa?¹⁵⁰
Vols are dona hermosa?
Vols encare ser casat?
- GALZERAN: Yo tinc el cul ple de brou¹⁵¹
y no estich per ventosas, 1130
malbé fassen ses mocosas.¹⁵²
Dexau-me, pués, ya n'i a prou!
- BARBER: ¿Dones paraula ya certa
de casar-te ab ne Prudència?
- GALZERAN: Yo hem casaré, paciència, 1135
però dona, alerta, alerta.

(Dèxan-lo.)

- DOCTOR: Dau la mà a vostra esposa
y acabarem la boda.
Dau-li la mà, vós, neboda.
- GALZERAN: Aquí està: Voltros veys cosa? 1140

(Donen la mà.)

- PRUDÈNCIA: Som vostra de voluntat,
estich a vòstron servici.
- GALZERAN: Dona, vós tingau judici
y tindrem bona amistat.
- LLUCIA: Axò és una santa dona 1145
y tindreu gran quietut.
- GALZERAN: Si voleu que sia agut
vós procurau ésser bona.
- SACRISTÀ: Quant a la iglésia vindreu
a la missa nupcial, 1150
vos daré un devental¹⁵³
perquè contenta estigueu.
- GALZERAN: Sacristà molt atravit,
ves a llegir chalendari.
Si nos, trauré el rosari 1155

del matrimoni fet des de la trona parroquial.

149 *axiringat*: «eixiringat», dialectal per «xiringat», 'punxat amb una xeringa'.

150 *ventosa*: 'vas petit que s'aplica a una part del cos per produir-hi una succió i una irritació'.

151 Segurament aquest vers significa que té descomposició, potser causada per l'espant de veure's assetjat pels altres personatges.

152 Entenem *mucoses*, amb el sentit de 'budells'.

153 Probablement, davantal de tela fina que es duia com a ornament sobre els vestits de festa.

- y prest fareu s'esclafit.¹⁵⁴
- SACRISTÀ: ¿Que no voleu que regal
ne Prudència agraciada?
- GALZERAN: Yo het torn dir alre vegada
que·t buscas algun mal. 1160
- BARBER: No teniu que estar gelós, [p. 26]
que és bona christiana
- GALZERAN: Barber, y qui t'í demana?
Ves, no sias enfadós!
- ESTUDIANT: Fins aquí no hey ha motiu 1165
per fer tant de cabermoni.¹⁵⁵
- GALZERAN: És que féreu testimoni
de que me casí d'estiu.
- DOCTOR: Ya queda tot ajustat: 1170
duys roba neta y galant,
vestirem en Galzaran
y serà luego esposat.
El vicari, ya avisat,
en se casa nos espera,
aportau la caballera,¹⁵⁶ 1175
posau-lo ataviat,
ben vestit y adornat.
Y ab un pulit dinar
y sarau molt singular
vull se haje de celebrar 1180
casament tan acertat.
Axí quedarà honrrat
Galsaran, mon successor,
y yo fora de temor
per veure'l ya en estat. 1185

(Trèuan roba y lo vèstan a lo ridículo, axí com dihuen los versos.)

- PRUDÈNCIA: Vinga, pués, la camisa novial,
límpia, fina y hermosa sens igual,
ab la qual mudat
posehiràs en pau el teu estat
y per anys ditxosos 1190
duraran nostros lassos amorosos.
- GALZERAN: Aquí falta un breviari,
pués al parèxer me vestiu escapulari¹⁵⁷
y sols falta are
uns hàbits embocar-me y fer-me frare. 1195
- LLUCIA: Vinga are el gavan
ab què cubrirem ton cos, bon Galsaran.

154 *fer s'esclafit*: 'rebotar', 'rebre un cop'.

155 *cabermoni*: 'embull', 'rebombori'.

156 Es refereix a una perruca. – Aquesta escena de vestir el personatge de forma estrofolària, tal com diu l'acotació següent, devia provocar gran hilaritat.

157 *escapulari*: 'peça de roba amb un forat central per on passa el cap'.

- GALZERAN: Cos a cubrir? ¿Me enterrau
el dia que·m som casat?
Per cert que he pres bon estat, 1200
passau avant, bé hem posau.
- BARBER: Vinga límpia la corbata,
perquè ab mayor presència
agrades a ne Prudència,
que és linda com una plata. 1205
- GALZERAN: Esto, barber, faltava,
y el lligar-me el coll a vós tocava,
pués estos lassos [p. 27]
se deuen a los vostros xiringasos.
Però no cal pensar 1210
que lligat per sempre haje de estar,
pués algun dia
castigaré tanta porfia.
- ESTUDIANT: La parruca toca a mi posar-vos
per ser el qui més desitje honrar-vos. 1215
- GALZERAN: Yo vos don las gràcias
per haver testificat vós mes desgràcias,
però no cal pensar,
que algun dia no me le hàjeu de pagar.
- SACRISTÀ: Vinga el sombrero ab plomatxo! 1220
- GALZERAN: Fe't enfora, tu, burratxo!
Aytals enganys!
Tu vols fer-me ya mals avaranys!¹⁵⁸
- SACRISTÀ: Per ser yo coronat,
me tocava coronar el vostro cap. 1225
- GALZERAN: Calla, calla, gran merdà!¹⁵⁹
Coronat tinch yo de ser de un sacristà?
- SACRISTÀ: ¿El sombrero y la corona
sobre el cap no se pòsan? Cosa bona.
- GALZERAN: Sou grans bergans 1230
y crech me haureu coronat un poch abans,
però, per vida mia,
que los tres l'em pagareu, sí, algun dia.
- DOCTOR: La espasa és lo darrer
ab què te tinch de armar gran cavaller 1235
y et jur, per vida mia,
que donsella te la entrech com la novia.
- GALZERAN: No teniu que afirmar-lo ab jurament,
que axí lo he tingut sempre present,
ni lo contrari creuria 1240
de matrimoni tal y tal novia,
pués me bàstan las señas
que de ella me han dat los tres moseñas,¹⁶⁰

158 Galzeran interpreta que dur ornaments en el barret vol dir portar banyes. Té el mateix sentit el vers 702.

159 *merdà*: «mardà», 'mascle de l'ovella'.

160 *moseñas*: «mossènys», 'senyors'.

- hòmens, en fin, de gran bondat,
que axí tngan salut com veritat. 1245
- DOCTOR: Ya, Galsaran,
quedau ben vestit y molt galan,
y axí sols falta procehir
y a casa el vicari acudir
per vostros desponsoris. 1250
- GALZERAN (*Aparte.*): Més voldria dir mos responsoris.¹⁶¹
- PRUDÈNCIA: Ya, marit, estau galan y molt hermós;
anem, pués, al vicari a desposar-nos!¹⁶²
- DOCTOR: Vamos, pués, alegrement,
desposar-vos heu en continent.¹⁶³ 1255
- SACRISTÀ: Nosaltres quedarem
y el sarau, des de luego, previndrem.¹⁶⁴ [p. 28]
- BARBER: Anau y tornau prest,
que tot lo aparato estirà llest.
- ESTUDIANT: Yo previndrè, des de luego, los instruments 1260
y los músichs trobareu també presents.
Y per la, sol, fa,
cantaran ab alegria tarrapatà.¹⁶⁵
- GALZERAN: No puch encare anar en el vicari,
perquè me falta la defensa del rosari; 1265
allí se ha quedat,
entre la roba vella ambolicat.
- PRUDÈNCIA: Dexau esta quimera,
anem al vicari, que ns¹⁶⁶ espera.
- LLUCIA: En dia tal 1270
pensar¹⁶⁷ ab semblant cosa és gran mal.
- DOCTOR: Que pensau tenir pendència?
El rosari tant llarch és indecència.
- PRUDÈNCIA: En Tià Patena¹⁶⁸ parexiâu
quant an lo coll lo aportàveu y reñiâu. 1275
- ESTUDIANT: Aytals coberbos!¹⁶⁹
Voleu que yo vos fasse uns quants *ergos*?
- GALZERAN: El rosari me ha tret de lloch estret
y axí no·l dexaré, no tingau fret. 1280
Molt bo seria
olvidar-me de tant bona companyia,
quant he fet empeno fort
el rosari aportar fins a la mort.

161 *responsoris*: 'oracions cantades en sufragi d'un difunt'.

162 La rima exigeix la pronúncia tònica del pronom.

163 *en continent*: 'tot seguit'.

164 *previndrem*: 'prepararem'.

165 Aquesta paraula, que també apareix als versos 1382 i 2332, probablement és una onomatopeia per designar un ball de l'època o una música molt rítmica.

166 Al manuscrit, *quems*.

167 El manuscrit diu *pensau*. Probablement, l'error és induït pel *pensau* del vers següent.

168 No sabem qui era aquest personatge, que podria estar vinculat a l'Església, ja que sembla que portava un rosari al coll. *Patena* podria ser un malnom relacionat amb la seva activitat.

169 *coverbos*: 'converses anecdòtiques'.

- LLUCIA:¹⁷⁰ Are no l'eu mester, qu'és grosseria.
 GALZERAN: Are més que may, medó Lluçia. 1285
 PRUDÈNCIA: Supos que essent fadrí vos ha guardat.
 GALZERAN: També hem guardarà essent casat.
 PRUDÈNCIA: Entonses bé servia per guardar-vos.¹⁷¹
 GALZERAN: Y are podrà ser que guard los dos.
 PRUDÈNCIA: Dexau-vos d'estas cansons! 1290
 GALZERAN: El rosari vull, fora rahons!
 PRUDÈNCIA: Vamos, vamos a esposar!
 GALZERAN: En no dar-me el rosari, no·m vull casar.
 DOCTOR: Axò ya és boveria,
 no teniu enteniment ni cortesia. 1295
 GALZERAN: Ogoch, ogoch, diu ne Arbós:¹⁷²
 en no dar-me el rosari, casau-vos vós.
 ESTUDIANT: Donau-li el rosari al tontàs!
 BARBER: Voleu un xiringaso por detràs?
 SACRISTÀ: Donau-li el rosari al botxot¹⁷³ 1300
 y meyam¹⁷⁴ què farà de ell el gran matxot,
 que és picardia
 haver-se de entretenir tant la novia.¹⁷⁵
 GALZERAN: Voltros feys grans valentias
 y quisàs llevreu llengua dins breus dias.¹⁷⁶ 1305
 Teniu enteniment,
 que crech que us pesarà est casament. [p. 29]
 DOCTOR: Después que casat sereu
 ya vos daré el rosari,
 que·l tinch dins aquell armari. 1310
 Anem, pués, en el vicari,
 anem y farà la creu!
 GALZERAN: Si a vostros xiringasos y ventosas no temia,
 ningú a casar-me hem giñaria,¹⁷⁷
 ni seria vuy novia ne Prudència. 1315
 Are, pués, què he de fer? *Pacientia*, paciència:
 pués me haveu casat com un mul,
 y tinch por no·m doneu un baticul.¹⁷⁸

(*Va-se'n Galsaran, Prudència, Lluçia, el Doctor y acompanyament.*)

- SACRISTÀ: Amigos, amigos, camaradas,
 tenim nostras ideas ben logradas, 1320

170 Darrera el nom abreujat del personatge hi ha una paraula interlineada, que podria ser *crits*.

171 La rima exigeix la pronúncia tònica del pronom.

172 *ogoch*: «ogoc» o «egoc», interjecció usada en diversos entremesos, de significat obscur. – Destaquem l'ús de l'article personal *ne*, que creiem que aquí no és l'article femení, sinó un reforçament de l'article masculí davant de nom començat en vocal.

173 *botxot*: 'molt estúpid o grosser'.

174 *meyam*: pronúncia vulgar per *vejam*.

175 La rima exigeix la pronúncia de *novia* com a paraula plana.

176 Entenem: 'aviat anireu amb la llengua fora', o 'us en penedireu'.

177 *giñaria*: 'persuadiria'.

178 *baticul*: 'cop donat al cul'.

- y ab enganys y violència
 tenim ya ben casada ne Prudència
 ab home tant tontaso e ignorant
 y axí nòstron xixisbeo¹⁷⁹ passe avant.
 Y veyam de què manera 1325
 li havem de pentinar la caballera.¹⁸⁰
- BARBER: Yo discurria
 que nos valguésem per axò de ne Llusia,
 que és molt prompta y experimentada
 y nos compondrà sens dupte la bugada.¹⁸¹ 1330
- ESTUDIANT: Bé has pensat,
 pués d'ella no s guardarà el ensensat,
 que, si bé és gelós, és un gran assa
 y poch nos costerà treure'l de casa.
- SACRISTÀ: Pués després de haver ballat 1335
 y los nòvios a se casa acompanyat
 parlerem a ne Llusia,
 qui pens nos servirà ab alegria
 y, oferint-li arjan,¹⁸²
 quedarà com una pera¹⁸³ en Galsaran. 1340
- BARBER: Nosaltres hem de fingir
 que volem a ne Llusia tots servir
 y que los tres a porfia¹⁸⁴
 la havem de festetjar de nit y dia.
 Y que per mayor valència 1345
 lo tenim ancomenat a ne Prudència,
 la qual, per tenir gran maña,
 el ser medianera no le daña.
 Y cregut de esto el tontasso
 ha de càurer sens dupte en el lasso. 1350
- ESTUDIANT: Vostros pensaments són admirables,
 recordau-vos, però, de la bruja y diables,
 com los posà de bastonadas
 y que fortes foren las rosariadas. [p. 30]
 Que yo, experimentat, 1355
 la duresa del rosari he provat,
 y pega tant fort aquest bergant
 que de un golpe mataria un gigant.
 Y axí, alerta y cuydado,
 que no sia cosa que nos don algun enfado. 1360
 Però ells se venen cap avall:
 dissimulem y compongum el ball.

179 *xixisbeo*: «xixisbeu», ‘amistançament’.

180 *pentinar la cabellera* deu tenir un sentit semblant a *fer sa cabellera*, ‘fer-li-la bona a algú’.
Pentinar, figurativament, significa ‘enganyar’.

181 Pel sentit, deduïm que *compondre la bugada* significa ‘preparar una argúcia’.

182 *arjan*: ‘diners’.

183 *quedar com una pedra*: ‘quedar astorat’.

184 *a porfia*: castellanisme, ‘amb obstinació’.

(*Mentres los tres componen el estrado, surten los nòvios, mà per mà, el Doctor, Llucia y acompanyament.*)

DOCTOR: Ya, pués, nebots meus molt estimats,
ya vos trobau, pués, ya desposats,
y yo ab tal sosiego 1365
que no tem al morir ya des de luego,
pués sols cuydado hem donava
el vèurer mon nebot, que axí quedava
fadrí y sens pèndrer estat,
ni parent ni amich al seu costat. 1370
Però estich content
que cobrerà, casat, enteniment,
pués tinch experiència
de la gran virtut de ne Prudència.
Y axí veniu, veniu a los meus brazos, 1375
pués sou de mon cor finos pedasos!

(*Abrasa a Galsaran y a Prudència.*)

Y perquè tot acap en pau
comensem ab alegria el sarau!
TOTS MENOS GALSARAN: Som contens, som contens,
y estan ya a punt los instruments, 1380
y axí sol, fa, sol, fa,
bellerem des de luego el tarrapatà.¹⁸⁵
GALZERAN: Y yo no encare:
el entregar-me el rosari falte are
y, si no, el matrimoni serà errat, 1385
pués és lo resolt y acordat.
Vinga, pués, el rosari en continent
y el ball comensarà alegrament.
DOCTOR: Ya tornes a tes locuras?
Ets indigne de tractar ab criaturas! 1390
¿Que·l vols per devoció
o per pegar arreu, gran polisó?¹⁸⁶
PRUDÈNCIA: Señor, mon marit diu veritat,
pués esto és sens dupta lo tractat,
y, axí, su reverència 1395
entrech-li el rosari y paciència!
SACRISTÀ: Entrech-le-y, señor doctor, de bona gana
y repar que ne Prudència le-y demana. [p. 31]
ESTUDIANT: Entrech-le-y, per vida mia,
y finirem el ball ab alegria. 1400
LLUCIA: Diu molta veritat en Galsaran
y axí que le-y entrech yo li deman.
BARBER: Entrech-le-y en continent,

185 *tarrapatà*: Aquesta paraula, que també apareix als versos 1263 i 2332, probablement és una onomatopeia per designar un ball de l'època o una música molt rítmica.

186 *polisó*: 'persona mal intencionada'.

- que, si es mou, la xiringa tingch present.
- DOCTOR: Ya que estau tots empenhats 1405
a seguir sos desberats,
aquí està el rosari (*Le-y done.*)
y veyam si sereu estrafolari.
- GALZERAN: Defensa de me vida,
de mon honor defensa molt polida, 1410
vina, vina a mos brasos,
pués comfio me treuràs de emberasos
de hòmens y dimonis
que solen perturbar los matrimonis.
Y axí stich y are hem plau 1415
que comensem des de luego el sarau.
- (Pose's el rosari al coll y se comense el ball.)*
- DOCTOR (*Canta.*): Nebot, vós sou rich,
teniu estament,
estigau content,
que yo lo estich. 1420
(Tots repetexen y balla.)
- LLUCIA (*Canta.*): Vós teniu estat,
si sou molt prudent,
y serà acertat
vòstron casament.
(Lo mateix.)
- SACRISTÀ (*Canta.*): No siau esquiu, 1425
siau molt afable,
pués muller teniu,
qu'és molt agradable.
(Lo mateix.)
- ESTUDIANT (*Canta.*): No siau gelós,
qu'és gran desberat, 1430
y sereu ditzós
en vòstron estat.
(Lo mateix.)
- BARBER (*Canta.*): Vòstron casament,
qui és tant igual,
se deu certament 1435
al servicial.¹⁸⁷
(Lo mateix.)
- PRUDÈNCIA (*Canta.*): Dexe't governar
y no sias asa
y no't cal cuydar
de res de se casa. 1440
(Lo mateix.) [p. 32]
- GALZERAN (*Canta.*): Molt bé tinch entès
vòstron kalendari;

187 *servicial*: 'lavativa'.

no tinch por de res
 tenint el rosari.
 (*Lo mateix. Dansen tots.*)¹⁸⁸

Jornada tercera

(*Surten Doctor, Estudiant, Sacristà y el señor Barber.*)

- DOCTOR: Amigos, vos he avisats 1445
 perquè, essent hòmens tan honrats,
 me haveu de ajudar
 y a Galsaran dispòndrer¹⁸⁹ y enseñar,
 fent-lo tractar y lluir,
 per vèurer si lo podem un poch pulir, 1450
 pués sempre com un ase
 ha estat arrenconat dins de la casa,
 sens voler surtir
 ni en llochs públichs assistir,
 y per este motiu 1455
 se ha criat tant tonto y esquiu.
 Però de vostras mañas
 confio lo treureu de entre arañas¹⁹⁰
 y de vosaltres acompanyat y assistit
 ha de ser home acabat y molt complit, 1460
 perquè mon majorasgo
 ha menester tot un home y de rasgo.
 (*A l'Estudiant.*) Ab vós, pués, en arguments;
 (*Al Sagristà.*) ab vós, en cerimònias y compliments;
 y ab vós, Barber, en històrias versat, 1465
 cobrerà enteniment, memòria y voluntat.
 Y, en fin, del[s] tres la enseñansa
 lo ha de refinar com la balansa.
- ESTUDIANT: Señor doctor, mon amich,
 cregue que no hey heurà cosa que no li explich, 1470
 y que li enseñaré
 tots los arguments que yo sabré,
 versos y poesia
 y la natural filosofia,
 y veureu evidentment 1475
 quant prest ly faré cobrar enteniment. [p. 33]
- SACRISTÀ: Señor, per la fee mia,
 que li he de enseñar de cortesia
 y, essent tan gran estrofolari,

188 El ball és un dels finals típics d'un acte o d'una peça teatral burlesca.

189 *dispòndrer*: «dispondre», 'preparar'.

190 El *Diccionari Català-Valencià-Balear* recull l'expressió mallorquina *aranya de forat* amb el sentit de 'persona que viu retirada i fugit de la gent'. En conseqüència, interpretem aquest vers com 'confio que el fareu una persona sociable'.

	apendrà de repetir el breviarí,	1480
	servir missa y lletenias	
	y home lo veureu en quatre dias,	
	pués lo treuré a paseo	
	y apte el dexaré per dar-li empleo,	
	y tindrè gran vanaglòria	1485
	de haver-li yo fet cobrar memòria.	
BARBER:	Yo li tinch de enseñar	
	de comptar, de tocar y de cantar	
	y de govern de vila y de regiment	
	lo veureu molt perito prestament.	1490
	Y reglas li daré tant revelants	
	que lo que veurà de ulls farà de mans	
	y, ab quèntos y històrias enseñat, ¹⁹¹	
	a se muller cobrarà gran voluntat.	
ESTUDIANT:	La cause de ser tan encullit ¹⁹²	1495
	és haver-se criat sol y recullit,	
	sens tractar ni contrectar	
	ab home qui lo fes desahogar.	
SACRISTÀ:	Estigue, pués, señor, assegurat	
	que, ya que en nostras mans lo ha posat,	1500
	li treurem del cap la groseria	
	y empleo podrà tenir de señoria.	
BARBER:	Tant destre le-y darem y tan discret	
	y en cerimònia y cortesia tan perfet	
	que si lo adorna y afayta	1505
	el offici pot servir de mestre de guayta. ¹⁹³	
	Y si vostra mercè li posa beca ¹⁹⁴	
	parexerà millor que el de la Meca. ¹⁹⁵	
DOCTOR:	Amichs, si cobre judici,	
	vos pagaré molt bé este servici	1510
	y quedo assegurat	
	que me lo tornereu home acabat.	
	Y yo après, ab lo diner,	
	li buscaré empleo de què fer, ¹⁹⁶	
	pués tinch vist y advertit	1515
	que tonto qui té diners és proferit. ¹⁹⁷	
	Y axí comensau ya vostra carrera	
	y sufriu-li ab paciència se chimera. ¹⁹⁸	

191 Per les habilitats que el Barber es proposa ensenyar a Galzeran, podem deduir que cantar, tocar, contar històries i parlar de política local amb la clientela era habitual en la feina dels barbers.

192 *encullit*: «encollit», ‘mancat de coratge o energia’.

193 *mestre de guaita*: ‘funcionari encarregat de la vigilància dels esclaus o dels presoners’.

194 *beca*: ‘gorra’, o també ‘faixa ampla que portaven els consellers i els col·legials’.

195 Durant la festa de l’Estandard, que celebra la conquesta de Mallorca pel rei En Jaume, el mestre de guaita tenia un paper destacat i representava el rei moro. Un mestre de guaita vitalici del segle XVIII anomenat Lluç Pons feia cabrioles i beneitures durant la celebració i va tenir tant d’èxit que la festa popularment s’arribà a anomenar de *Don Lluç de la Meca*.

196 Al manuscrit, *de que fa fer*.

197 *proferit* aquí sembla ser una pronúncia vulgar de *preferit*.

198 *chimera*: «quimera», ‘mania’, ‘idea fixa’.

(Van-se'n y surt Galsaran y Prudència.)

- PRUDÈNCIA: Sou un ase, un simplot, un animal,
mentecato, tatuà¹⁹⁹ irrecional, 1520
y més tonto que un loco furiós!
- GALZERAN: Visca vostè molts anys per tants favors!²⁰⁰
- PRUDÈNCIA: Quadrúpedo sens honra ni prudència,
qui voleu apurar me paciència
y teniu tanta rahó com los juments! [p. 34] 1525
- GALZERAN: Li agreiesch, señora, tants compliment[s]!
- PRUDÈNCIA: Sou ferfant, sou belitre y groser,²⁰¹
ambustero, gran ruch y trapasser,²⁰²
y sols sou par a tractar ab gent farfanta!²⁰³
- GALZERAN: Visca me muller molts anys per honra tanta! 1530
- PRUDÈNCIA: Tinch de perdre el judici ab est nècio
qui ni parle que no·m digue un desprècio,
sens vergoña, enteniment, ni cortesia.
- GALZERAN: Bes a vostè las mans, señora novia!
- PRUDÈNCIA: Me tractau com si fos una malonada,²⁰⁴ 1535
essent yo, com sap totom, dona honrada.
Y vós, gran matxo, gran dolent, cara de harpia!
- GALZERAN: Moltes gràcias vos don, señora mia!
- PRUDÈNCIA: Gran marmota, insolent, tatuanot,²⁰⁵
perdulayne, vagabundo, musolot, 1540
qui la honra del tot haveu perduda!
- GALZERAN: De vostè le rebem, señora aguda!
- PRUDÈNCIA: Vós, per fer de home sabut,
la nessesitat feys virtut!²⁰⁶
- GALZERAN: És que, quant Christo prengueren,
los vostros més n' i digueren!²⁰⁷ 1545
- PRUDÈNCIA: Animalot, vós mentiu!
Som tant bona com n' i haya.
- GALZERAN: Y, pués, ¿per què feys la graya²⁰⁸
sens haver-vos dat motiu? 1550
- PRUDÈNCIA: ¿El dia que vos casau²⁰⁹
ya fugiu de la novia?

199 No hem pogut documentar *tatuà*, que probablement és un derivat de *tato*, 'badoc'.

200 En aquesta escena, Galzeran respon amb afalacs i compliments irònics als insults de la seva dona. Aquest contrast és un element més de comicitat.

201 *farfant*: 'brivall'. – *belitre*: 'pocavergonya'.

202 *trapasser*: 'embolicaire'.

203 Entenem: 'només sou bo per tractar amb bergants'.

204 *malonada*: «malanada», 'desgraciada'.

205 *tatuanot*: despectiu de *tatuà*, paraula no documentada que hem trobat també al vers 1520, i que interpretem com a 'badoc'.

206 *fer de la necessitat virtut*: 'fer voluntàriament allò que s'hauria de fer per força'.

207 Galsaran la tracta de jueva.

208 *graya*: «gralla», 'ocell que té un cant desagradable' i també, en sentit figurat, 'persona excessivament xerraire'.

209 Aquest vers rima en assonant amb *debat*. Només canviant el temps del verb, podria rimar en consonant: *El dia que us heu casat*. Podria tractar-se d'un error de còpia.

GALZERAN: Vos he usat de cortesia. Per ço heu fet tant de debat?	
PRUDÈNCIA: És cosa inusitada: Axò és dar-me alegria?	1555
GALZERAN: Y dons, vós, ¿que us sous casada per estar ab companyia?	
PRUDÈNCIA: Si vós sou tan gran mussol, per què·s volguéreu casar?	1560
GALZERAN: Yo sempre he estat tot sol y no me'n puch desvesar.	
PRUDÈNCIA: A vòstron onclo diré la vostra gran ignorància.	
GALZERAN: Y pués ab vós callau estiré, ²¹⁰ y no tingau ànsia!	1565
PRUDÈNCIA: Are me haveu contentada, alegre estich!	
GALZERAN: Que mireu que sou casada és lo que us dich.	1570
PRUDÈNCIA: Yo faré quant vós voldreu, maridet meu.	
GALZERAN: Y, quant vós no me creureu, vos sebrà greu.	
PRUDÈNCIA: Estiré a vòstron servici, molt puntual.	[p. 35] 1575
GALZERAN: Y, si no teniu judici, passareu mal.	
PRUDÈNCIA: Sé las obligacions de las casadas.	1580
GALZERAN: En casa no vull panons ²¹¹ ni camaradas.	
PRUDÈNCIA: Sols de casa surtiré per lo precís.	
GALZERAN: Y yo sempre heus estiré sobre el avís.	1585
PRUDÈNCIA: De tot quedereu servit, en veritat.	
GALZERAN: Y yo pendria a partit de se mitat. ²¹²	1590
PRUDÈNCIA: Podreu en casa dexar-me segurament.	
GALZERAN: Més segur serà estar-me sempre present.	
PRUDÈNCIA: Y sapiau que som dona de bona casta.	1595
GALZERAN: Ya sé que la fruyta és bona fins que se gasta.	

210 El manuscrit diu *estiré callau*, però per tal que rimi cal canviar l'ordre de les paraules. Interpretem aquest vers com: 'no em queixaré'.

211 *panons*: «penons», 'persones que fan nosa'.

212 Entenem així aquesta frase: 'ja em conformaria amb la meitat del que dius'.

- PRUDÈNCIA: Com de casa no sortiu?
Anau a dar un passeo. 1600
- GALZERAN: ¿Que esperau el xixisbeo²¹³
y mal a pler em teniu?
- PRUDÈNCIA: Sempre haveu de estar present?
Un punt no me heu de dexar?
- GALZERAN: Vos tinch dins lo enteniment 1605
y no vos puch olvidar.
- PRUDÈNCIA: Si vós estàvau gelós,
vos xaparia²¹⁴ se cara.
- GALZERAN: Callau, señora comara,
callau y sosegau-vos. 1610

(Surt lo Estudiant.)

- ESTUDIANT: Déu vos guard, la bona gent,
y mantenga la pareya.
- GALZERAN (*Aparte.*): Quant ha que yo axò veyá?
Què m de fer de aquest present?
- PRUDÈNCIA: Ay, señor estudiant, 1615
siau molt ben arribat.
- GALZERAN: Per allà ahont sou entrat
tornau-vos-ne a l' instant!
- ESTUDIANT: ¿Ab aquesta indecència
tos amichs has de tractar? 1620
- GALZERAN: Tu, ves-te'n ha estudiar,
y dexa estar ne Prudència!
- ESTUDIANT: Yo la venia ha empeñar²¹⁵
que perlàs a ne Lluçia, [p. 36] 1625
que vulla ser muller mia,
pués ab ella hem vull casar.
Ne Prudència heu pot tractar
per ser las dos tan amigas.
- GALZERAN: Que veniu a fer-me figas?²¹⁶
Marxau, no u puch comportar! 1630
- PRUDÈNCIA: Vós que y pensau algun mal?
No siau tan sospitós.
- GALZERAN: Yo no us hi deman a vós.
- ESTUDIANT: Voleu callar, animal?

(A l'investir el Estudiant a Galsaran surt lo Sacristà.)

- SACRISTÀ: La pau don a esta casa 1635
et habitantibus in ea.
- GALZERAN: Ves-te'n a beneyr s'asa!
Tu parlaràs de monea?²¹⁷

213 *xixisbeo*: «xixisbeu», 'amistançat'.

214 *xapar*: 'partir en dos'.

215 *empeñar*: 'proposar'.

216 *fer figues*: 'fer burles', 'enganyar'.

- SACRISTÀ: Yo vos beneyesch a tots
perquè el Diable no us tent. 1640
- GALZERAN: ¿Tu què cerques, que yo het vent,²¹⁸
y pegaràs un[s] quants bots?
- SACRISTÀ: Vós surtiu molt furiós.
- GALZERAN: Qu·eu de fer aquí los dos?
- SACRISTÀ: Yo vull que·l meu casament 1645
me ajust la vostra dona.
- GALZERAN: Anau, ella no està bona,
li ha pres un accident.
- SACRISTÀ: Ab ne Llucia heus deman
me sia medianera. 1650
- GALZERAN: Voleu-me besar darrera?²¹⁹
Ya heus casareu ab Adam²²⁰
o ab nostra mare Eva.
- PRUDÈNCIA: Dexau-vos de rahons ab aqueix ruch,
que faré el matrimoni si yo puch. 1655
Ne Llucia veuré aquesta tarde
y dexau beledretjar aquesta albarde.²²¹
- GALZERAN: Muller, ran, ran,²²²
encare no conexeu en Galsaran.

(Surt el señor Barber.)

- BARBER: Ave Maria! 1660
Com lo passe vostè, señora novia?
- GALZERAN: Bé lo passe.
Y què n'as de fer tu, gran carabassa?
- BARBER: Tu hem surs molt furiós.
Que te dura la mania? 1665
¿Dia de tanta alegria
estau tan maliciós?
- GALZERAN: Mirau-vos què trinidad!
O, que ditxe hem me casa ha entrat!
Mirau quins tres estornells!²²³ 1670
Grans alets²²⁴ són. Muller, guardau-vos de ells! [p. 37]
- BARBER: Galsaran, amich,
te muller me ha de casar y saré rich.
Yo vull ne Llucia;
si me ajuda ne Prudència, sera mia. 1675
- GALZERAN: Dech tornar-vos el jornal,
pués a casar me ajudàreu, puntual,

217 *monea*: «moneia», 'irritació', 'mal geni'.

218 *ventar*: 'pegar'.

219 *besar darrera* o *besar el cul*: expressió grossera amb què es mostra disconformitat.

220 Aquest vers rima en assonant amb el 1649, si no es pronuncia *Adán*, a la castellana.

221 *beledretjar*: «baladrejar», 'cridar exageradament'. – *albarda* aquí té el sentit figurat de 'persona beneïta'.

222 *ran, ran*: intensificatiu, 'molt de prop'.

223 *estornells*: 'persones eixerides'.

224 *alet*: «elet», 'astut'.

- y ab fieros xiringasos
la muller me posàreu en los brasos.
Y pués los tres ab competència 1680
voleu per medianera ne Prudència,
per no dexar algun agraviat,
quant igualment als tres quet obligat,
no parlarà paraula
y axí anau en pau. (*A Prudència.*) Vós, posau taula! 1685
- PRUDÈNCIA: Ay, modo de despedir gent tan honrada!
- GALZERAN: Posau taula, vos dich, no siau cansada!
- PRUDÈNCIA: Axò és ser molt esquiu,
vós, marit meu!
- GALZERAN: Feys lo que el marit vos diu! 1690
Que vos sap greu?
- PRUDÈNCIA: ¿Que voleu que yo estiga
sens may parlar?
- GALZERAN: ¿Y que voleu que yo vos diga:
–Anau a filar?²²⁵ 1695
- PRUDÈNCIA: ¿Que no voleu que yo tinga
vot en la casa?
- GALZERAN: ¿Que voleu que esta gent vinga
a fer-me ase?²²⁶
- PRUDÈNCIA: El parlar a ne Lluçia 1700
no és desberat.
- GALZERAN: Y el fer la voluntat mia
no és desberat.²²⁷
- SACRISTÀ: ¿En dia de casament
heu de fer tan debat? 1705
- GALZERAN: A no tenir enteniment
los tres hauríau buydat.²²⁸
- ESTUDIANT: Tot axò és gelosia
qui vòstron cor ha vensut.
- GALZERAN: Ves-te'n tu, cap de estormia,²²⁹ 1710
ves-te'n, que ets un pardut!
- BARBER: Anem a dar un revolt²³⁰
y quedarà tot ajustat.
- GALZERAN: Anau, que ya el cap meu
m'eu apurat! 1715
- ESTUDIANT: Si tu no vens a la bona
t'i hem de dur rosegant.
- GALZERAN: Vols-te'n anar, estudiant?
Dexe'm estar ab la dona.
- SACRISTÀ: Anem, vos enseñaré 1720
de repetir breviari. [p. 38]

225 *enviar a filar*: 'enviar a mal viatge'.

226 *fer-me ase* aquí té el sentit de 'fer-me ser beneit'.

227 Rima defectuosa, que repeteix la paraula i el sentit. Podria tractar-se d'un error de còpia.

228 *buidar*: aquí 'desocupar un lloc'. És a dir, 'si no fos que no teniu enteniment, marxaríeu'.

229 *estormia*: 'coixí ple de palla'. S'utilitza el mateix insult al vers 357.

230 Aquest vers i el 1714 no rimen.

GALZERAN: Are bé, vingue el rosari,
meyam²³¹ si us aviaré!

(*Treu el rosari y riñen.*)

PRUDÈNCIA: Yo no los vull departir
per vèurer si el cascaran
y axí lo obligaran
a que me deix divertir. 1725

(*Surt el Doctor.*)

DOCTOR: Què ve a ser tals desberat[s]?
Ya tornau alborotar?
Mirau que us he de enviar
a l'hospital per horats. 1730

PRUDÈNCIA: Señor onclo estimat,
veja si el sosegarà;
a me casa vull tornar,²³²
pués no és bo par a casat. 1735

DOCTOR: Digau-me, pués, què és estat,
explicau-me el misteri.

ESTUDIANT: Axò és el ministeri
que vostè nos ha donat.

SACRISTÀ: A la primera llisó
ya lo ha posat a mans.²³³ 1740

GALZERAN: Si los dos són un[s] farfans
y aquest altre un polisó!²³⁴

BARBER: Yo vos volia enseñar
un bon modo de govern. 1745

GALZERAN: Y lleña per el Infern
yo heus voldria donar.

DOCTOR: ¿És possible, Galsaran,
que yo, par a rich dexar-te,
vaje amichs a buscar-te
y tu los maltractes tant? 1750

Vina aquí, tu, gran dolent!

Si tu no fosses tan tonto,

¿te buscaria ton onclo

amichs qui het féssan corrent? 1755

GALZERAN: ¿Con que vós me encomenau
a estos par a criar-me?

Per cert vós voleu honrar-me?

En bonas mans me posau!

DOCTOR: Que no heus don bons ajudans? 1760

231 *meyam*: pronúncia vulgar per *vejam*.

232 Al manuscrit, *tornat*. Probablement es tracta d'un error del copista.

233 No hem pogut documentar l'expressió *posar a mans*, però sembla tenir un sentit similar a *venir a les mans* o *arribar a les mans*, 'anar a cops'.

234 *polissó*: 'persona mal intencionada'.

- GALZERAN: Més que Judas són farfans.
 DOCTOR: ¿No són hòmens, per ventura,
 molt bons y assegurats?
 GALZERAN: Sabeu per què són trempats?
 Per dur ninas a custura,²³⁵ 1765
 menjar-los el berenà,
 y después cantar el tarrapà.²³⁶
 ESTUDIANT: Mala quimera heu pres vós!
 Anem a dar un passeio. [p. 39]
 DOCTOR: Anem, que us vull dar empleo; 1770
 no vull viscau ociós.
 SACRISTÀ: Anem-nos-ne a pasatjar
 y finirà la pendència.
 BARBER (*Aparte.*): Axí veuré ne Prudència,
 en poder-me escapar. 1775
 GALZERAN: Yo seguesch la prosesó,
 pués me teniu apurat
 y paresch sentenciat
 que trehuen de se presó.

(*Van-se'n tots y, tras ells, Galsaran. Y queda Prudència y surt Lluçia.*)

- LLUCIA: Prudència hermosa, ¿què feys 1780
 des de que no vos he vista?
 PRUDÈNCIA: Lluçia, yo estich molt trista
 si d'este tonto no m treys.
 LLUCIA: De aquellas tres camaradas²³⁷
 molts de recaldos²³⁸ vos duch. 1785
 PRUDÈNCIA: Callau, que'l grandísim ruch
 los ha dats rosariadas.
 LLUCIA: ¿Que és entrat, per ventura,
 en suspita en Galsaran?
 PRUDÈNCIA: És tan mala criatura 1790
 que crech no lo engueñaran.
 Encare no me ha mirada
 y se mor de gelosia.
 LLUCIA: Haveu vista picardia?
 Ya compondrem la bugada:²³⁹ 1795
 Vindràs tu a visitar-me
 y yo los galans tindré.
 PRUDÈNCIA: Si no heu vol, com hi aniré?
 Si heu afina, ha de matar-me.²⁴⁰
 LLUCIA: ¿Y axò het done mal dol, 1800

235 Supposem que aquesta és una forma metafòrica de 'dur noies pel mal camí'.

236 Aquesta paraula onomatopeica, igual que *tarrapatà* dels versos 1263, 1382 i 2332, sembla ser el nom d'un ball o d'una música molt rítmica.

237 Noteu que la paraula *camaradas* és femenina, malgrat referir-se a tres homes.

238 *recaldos*: forma vulgar mallorquina per *recados*.

239 *compondre la bugada* vol dir 'posar la roba en lleixiu i deixar-la unes hores tapada'. Però aquí aquesta expressió té el sentit figurat de 'preparar una estratègia', com també als versos 1330 i 1998-1999.

240 *afinar*: 'descobrir', 'adonar-se'n'. – Per la rima percebem la pronúncia tònica del pronom final.

sabent que és tonto sens par?
 PRUDÈNCIA: Llucia, no cal fiar,
 que ell fa el tonto quant vol.

(*Surt lo Estudiant.*)

ESTUDIANT: Prudència de me vida
 y, de mon cor, prenda querida, 1805
 aquí, rendit y amant,
 ve un xixisbeo estudiant.

(*Surt lo Sacristà.*)

SACRISTÀ: Prudència, vós sou mon bé,
 ohiu la lletania que us cantaré:
 Prudència, *ora pro me*, 1810
 Prudència, *ora pro me*,
 Prudència, *ora pro me*.

PRUDÈNCIA: Sacristà, de tans de amens
 que en vens aquí ha cansar, [p. 40]
 ves a la iglésia a cantar 1815
seculorums y amens.²⁴¹

SACRISTÀ: Prudència de me vida,
 que estau fallona de mi, perla emperrida,²⁴²

(*Surt el Barber.*)

BARBER: Dau-me, dau-me, Prudència, los brasos
 y mirau lo que deveu als xiringasos, 1820
 qui foren bestant empeño
 de casar-te tu y tenir dueño.
 Y axí, ab alegria,
 possehigau molts anys tal companyia!²⁴³

(*Al voler abrasar los tres a Prudència, surt Galsaran y quédan
 espentats y ab los brasos alts.*)

GALZERAN: *Deo gratias.* 1825

PRUDÈNCIA: Ay, desdixada de mi! Ay, desgràcias!

GALZERAN: Voltros, que preniu la pau?²⁴⁴
 Per cert haureu reñit? Teniu bon blau.²⁴⁵

LLUCIA: Ningun mal, Galsaran, tingas pensat,
 pués tan gran alegria ha causat 1830
 a estos, mos tres guilans,²⁴⁶

241 Rima dolenta, que repeteix la mateixa paraula amb el mateix sentit.

242 *fallona*: «fellona», ‘irada’. – *emperrida*: possible deformació d’«empedreïda», ‘dura’, ‘insensible’.

243 Al manuscrit, *tals companyia*.

244 *pau*: ‘cerimònia en què es besen i s’abracen els assistents a la missa’.

245 Aquí *tenir bon blau* sembla tenir un significat semblant a *quedar blau*: ‘quedar estupefacte’.

- que me demanen matrimoni per instants,
el vèurer que ne Prudència
per son compte ha pres la dependència
y que medianera vol ser de este amor, 1835
los brasos li donàvan per tal favor.
- PRUDÈNCIA: Per cert, marit meu, que és veritat.
ESTUDIANT: Estigau, Galsaran, assegurat.
SACRISTÀ: És cert, per vida mia,
que tot era bulla y alegria. 1840
- BARBER: Ya hem pots crèurer, Galsaran,
és la pura veritat y no te engan.
- GALZERAN: Mirau aquestas posturas,
de quin modo han quedat!
Mirau escusa que han dat 1845
aquestas tristas figuras!
¿Haveu vist tals ensensats,
qui no acèrtan a parlar?
Fadrins que us voleu casar,²⁴⁷
mirau aquestas maldats: 1850
luego que als tres me han tingut
fora porta, en el passeio,
el vell me han dat per empleo²⁴⁸
y ells aquí han vingut.
Mon onclo estava empeñat 1855
proseguir la passetjada
y yo me la he pensada
y de res me han engañat.
Y vós, señora Prudència, [p. 41]
qui me volíau reñir: 1860
Tants marits heu de tenir?
Aquí y a hey cap consciència.²⁴⁹
- PRUDÈNCIA: De quant vós deys no fas²⁵⁰ cas,
pués són falsos testimonis.
- GALZERAN: Vina aquí, saca dimonis,²⁵¹ 1865
y farem un poch el fas.²⁵²

(*Treu el rosari y tots se prevenen per reñir.*)

- ESTUDIANT: Eya,²⁵³ amichs, a envestir,
acabem aquest bergant!
SACRISTÀ: Matem-lo luego a l' instant,
que ya no el puch més sufrir! 1870

246 *guilans*: «guilants», forma dialectal mallorquina per ‘galants’.

247 Al manuscrit llegim *Fadrins que us voler casar*. Probable error de còpia.

248 És a dir, ‘han deixat el vell al meu càrrec’.

249 Entenem: ‘Aquí no hi ha gens d’honradesa’. La forma *hey* sembla una duplicació de *y a*, i podria ser un error de còpia.

250 *fas*: antic per ‘faig’.

251 En castellà, *sacademonios* és una persona que practica exorcismes. Aquí es refereix al rosari.

252 *fer el fas*: ‘pegar bastonades’.

253 *Eya*: «Eia», interjecció que s’usa per exhortar a fer una cosa.

BARBER: Agarem-lo prestament,
fassem-li fer el batagot!²⁵⁴

(*Al voler reñir, diu el Doctor des de dins.*)

DOCTOR: Mon nebot, o mon nebot!
GALZERAN: A mal temps ve aquest present!

(*Surt el Doctor.*)

DOCTOR:	Mes què és lo que estich mirant?	1875
	¿Ya tornau a reñir, vós, gran farfant, bèstia, bruto insolent? Que voleu víurer tot sol, vós, gran dolent? Sou insufrible! No podeu tenir amichs per ser terrible.	1880
	Los amichs sempre han de estar com a germans y vós lo voleu posar tot a las mans. ²⁵⁵ Ay, tal maldat! Ay, tal maldat! Mirau que ya hem teniu molt apurat.	
GALZERAN:	Señores, ¿qui troberà més inclemència? (<i>Aparte.</i>) Axò sí que serà, después de cuernos, penitència! ²⁵⁶	1885
DOCTOR:	¿Ab los qui us volen servir trahint-vos ²⁵⁷ a passetjar, fent-vos ab la gent tractar, sempre vos heu de reñir? ¿Y axò tinch de sufrir are que vos he casat? Sempre tonto sou estat y tonto voleu morir.	1890 1895
GALZERAN:	Yo som tonto de quimera ²⁵⁸ y perquè lo diu totom y yo també crech que u som perquè axò que som era. ²⁵⁹	1900
PRUDÈNCIA:	Señor, si no li mitiga el seu natural tant fort, prest arribaré a la mort, si vol que ab ell estiga. [p. 42]	
LLUCIA:	Pués sàpia que la pendència y los crits que ha fet tants són perquè aquests tres galans	1905

254 *fer el bategot*: 'fer moviments agitats, com d'algú que s'ofega'. Aquí sembla que el Barber proposa de mantenjar Galzeran.

255 *posar a les mans*: No hem pogut documentar aquesta expressió, que també trobem al vers 1741, i que sembla tenir un sentit similar a *venir a les mans* o *arribar a les mans*, 'anar a cops'.

256 *Refrany castellà* equivalent al nostre *cornut i pagar el beure*.

257 *trahint-vos*: «traient-vos».

258 *quimera*: 'desig intens'. És a dir, Galzeran es declara *tonto* amb ganes.

259 Entenem aquest vers com 'sempre ho he estat'.

- han empenyat ne Prudència
que los vulla mediar,
perquè hem volen festetjar
ab honor y ab decència. 1910
- DOCTOR: Veniu ensà, animal!
Per què sou tan insufrible?
¿Que acàs és presumible
ab tals señors res de mal? 1915
- GALZERAN: Més n' i ha que no pensau,
perquè axò és gent farfanta
y vós la teniu per santa
y de brava gent fiau.
- ESTUDIANT: Yo dich que sou mal sufrít,²⁶⁰
y no fiau de ningú. 1920
- GALZERAN: Y yo saps què t dich a tu?²⁶¹
Que hets un moson reteñit.²⁶²
- SACRISTÀ: Ab tota honra y cortesia
te muller podem tractar. 1925
- GALZERAN: Yo no le vos vull fiar,
perquè no vos tinch la pia.²⁶³
- BARBER: ¿Que heu vist res sospitós
ni que poder murmurar?
- GALZERAN: Antes lo he vist molt clar
y de res estich duptós. 1930
- ESTUDIANT: Anem-nos-ne a divertir,
dexem-lo com un musol!
- DOCTOR: Antes no, no quet tot sol,
ab noltros heu de venir,
perquè vos vull advertir
de la gran correspondència
que ab estos y ne Prudència
sempre haveu de tenir. 1935
- No heu de estar sospitós
de amichs que yo heus he dat
y seria gran maldat
que de ells estàsseu gelós.
Yo estich experimentat
perquè me'n vaix d' este món;
preniu los consells que us don,
que el temps me ha desenganat. 1940
- GALZERAN: Señor, el temps ha mudat,
la gent no és la que era.
- DOCTOR: Dexe't de esta quimera
que el diable te ha posat! 1950
- GALZERAN (*Aparte.*): A ells crech que ha tentat

260 Entenem: 'poc sofert'.

261 En aquest vers, el manuscrit repeteix la paraula *saps*, sens dubte per error.

262 *mosson*: 'criat del seminari, on presta els seus serveis a canvi de la manutenció'. – Potser l'Estudiant es tenyia els cabells perquè ja no era tan jove.

263 *tenir la pia*: 'tenir simpatia', 'mirar amb benvolença'.

- y mogut la polvorera.²⁶⁴
 PRUDÈNCIA: Vòstron onclo heu de obehir [p. 43] 1955
 y dexau-vos governar.
 GALZERAN: ¿Yo me n'aniré a passetjar
 y vós, dona, a divertir?
 PRUDÈNCIA: Yo estich bestant ocupada,
 ab tant què fer.
 GALZERAN: Qual de los tres vos agrada? 1960
 Serà el Barber?
 PRUDÈNCIA: Dexau-vos d'estas candongas,²⁶⁵
 y prou n'i ha!
 GALZERAN: ¿Vos agràdan las lisonjas
 del Sacristà? 1965
 PRUDÈNCIA: Si sabésseu què enfado
 hem donau vós!
 GALZERAN: ¿El señor licenciado
 és més hermós?
 LLUCIA: Obehiu a aqueix vell 1970
 y anau a passetjar!
 GALZERAN: Se dona vos vol casar
 y ninguna té cervell.
 Ella vos fa se[s] amós²⁶⁶
 y vós les hi feys a ella. 1975
 Cuydado, pués, ab se camella²⁶⁷
 perquè patireu las dos.
 DOCTOR: Voleu tractar de venir?
 Seguiu-me, gran mentecato!
 GALZERAN: Vós sou un vell molt xafato²⁶⁸ 1980
 y me aportau a morir.
 DOCTOR: ¿Tot lo dia heu de estar
 contemplant la vostra dona?
 Per cert que és cosa bona
 y no heus volíau casar! 1985
 GALZERAN: Axò tenen los casats:
 si surten, la dona adula,²⁶⁹
 si no, la gent los marmula²⁷⁰
 y los diu afeminats.
 ¿Estau ya desengañats 1990
 los qui vos heu de casar?
 Servau fort, no·s cal donar,²⁷¹
 més val ser axiringats.

264 *polvorera*: 'enrenou', 'baralles'.

265 *candonga*: 'conversa inconvenient i embullosa'. Aquesta paraula rima amb lisonjas, potser perquè la jota castellana es converteix en el so de g.

266 *amós*: pronúncia vulgar d'*amors*.

267 *camella*: 'bastó que serveix per junyir la bèstia al jou'. Aquí Galzeran amenaça les dues dones, Lluçia i Prudència.

268 *xafato*: castellanisme per «xafat» o «aixafat», 'mancat de força o energia'.

269 *adula*: 'udola', 'gemega'.

270 *marmular*: vulgarisme per «murmurar».

271 És a dir, 'aguanteu', 'no cedi'.

- DOCTOR: Anem, dich altre vegade,
anem-nos-ne ha passetjar! 1995
- GALZERAN: Los tres nos han de dexar,
com feren en la passada,
y una bona bugada
a l'entretant compondran²⁷²
y de noltros se riuran 2000
perquè som gent ensensada.²⁷³
- DOCTOR: No dich yo que descanseu?
Dexau per mi el cuydado.
- GALZERAN: Si hem donen algun enfado, [p. 44]
vós que me ajudareu? 2005
- DOCTOR: Sí, per cert, per vida mia,
que estiré a vòstron costat.
- GALZERAN: Y que quant me lo heuran dat
podrem fer que ya no sia?
- DOCTOR: Vamos, pués, en hora bona, 2010
a passeio alegrament!
- GALZERAN (*Aparte, a Prudència.*): Señora, tinga present
que ya és la mia dona.

(*Va-sse'n Doctor y Galsaran.*)

- BARBER: A lo ditxo, perlas mias! (*Va-se'n.*)
- LLUCIA: Anau a fer-los de espias! 2015
- ESTUDIANT: Vostre *servitore sum.* (*Va-se'n.*)
- LLUCIA: En tornar ya farem fum.²⁷⁴
- SACRISTÀ: A revèurer, mis señoras! (*Va-se'n.*)
- LLUCIA: Vostros cors tinch per peñoras.
- PRUDÈNCIA: Axò és massa, 2020
no vull tal xixisbear ni carabasa.²⁷⁵
- LLUCIA: Ya esta vegada
tenim bona ocasió y ben lograda
y axí puntualment,
mentres se pesetxe²⁷⁶ esta gent, 2025
en casa podrem anar,
ahont a los tres hem de aguardar.
Tindrem la taula parada
y ferem una bella berenada.
Y en Galsaran, gran matxot, 2030
quedarà com se mereix tan gran tontot.
Y axí posem-hi camas
y veuràs los tres galans que tu tant amas:
farem-los fer el gasto

272 Pel sentit, deduïm que *compondre la bugada* significa 'preparar una argúcia'. Aquesta expressió apareix també als versos 1330 i 1795.

273 *ensensada*: 'insensata'.

274 Pel context sembla que *fer fum* aquí significa 'dissimular'.

275 *carabassa*: 'mentida', 'despropòsit'.

276 'es passeja'.

	y de ells nos riurem y darem xasco.	2035
PRUDÈNCIA:	¿Causerem algun brugit y donarem què parlar?	
LLUCIA:	El món ya heurà finit primer que el murmurar.	
PRUDÈNCIA:	Arriscam la nostra fama ab ambuys y ab marañas.	2040
LLUCIA:	Axí het tallaràs las bañas de ton marit, qui no te ama.	
PRUDÈNCIA:	Yo no lo puch consentir, a casa me'n vull tornar.	2045
LLUCIA:	Y yo com tinch de quedar? No hey hauria com fugir. ²⁷⁷ No veuràs cap jovensana que no tinga el seu empleo: este és el xixisbeo, ²⁷⁸	2050
	perquè el temps lo demana. Este estil vingué de France y, si alguna se recata, [p. 45] ya la tràctan de beata y que no va de la usansa ²⁷⁹ y al punt fan tal monton ²⁸⁰ y la tràctan de fregona, que és una pobre mosona, ²⁸¹ la més superba del món. Y si se dexa tractar donant lloch als xixisbeos y los fa quatre meneos, la regàlan sens parar. Si el marit fa mala cara y demostra que està offès,	2055
	fingirà haver-li pres un molt rècio mal de mara: ²⁸² Farà brincos, revingladas y donerà algun crit. Veureu al pobre marit passetjar-se y dar potadas; y si en el marit dura el tenir-la retirada dirà qu'es troba preñada y sentir la criatura.	2060
	Y el marit, per ventura,	2065
		2070
		2075

277 Entenem: 'ara només faltaria que ens tiréssim enrere'.

278 *xixisbeo*: «xixisbeu», 'amistançament'. Vegeu nota 3 de la introducció. En aquest passatge, l'autor demostra estar al corrent dels costums i modes europees, que arribaven a Mallorca a través de la influència de la cort borbònica.

279 És a dir, 'no va a la moda'.

280 Aquí *fer monton* sembla que signifiqui 'fer pinya'. És a dir, totes les altres dones es posen en contra de la que es comporta de forma diferent.

281 *mossona*: 'noia pobra que vol semblar senyora'.

282 *mal de mare*: 'histerisme'.

- tot carregat de fideus,²⁸³
 li permetrà xixisbeus
 y qualsevol desemboltura.
 «Lo qui usa no té excusa»:²⁸⁴ 2080
 axò és lo que veix usar.
 Per est ús has de pasar
 o tota te vida estar
 en te casa ben reclusa.
- PRUDÈNCIA: Yo axí lo veix usar, 2085
 però no són cosas bonas.
- LLUCIA: No nos toca a las donas
 haver-lo de averiguar.
- PRUDÈNCIA: Del passat regirament
 yo encara no estich curada. 2090
- LLUCIA: Vols no ser fava perada?²⁸⁵
 Ten un poch de enteniment!
- PRUDÈNCIA: Calla, que no·m giñaràs,²⁸⁶
 pués me'n vull tornar a casa.
- LLUCIA: Un barber arrisca un asa 2095
 y tu no te arriscaràs?
- PRUDÈNCIA: Llucia, hermosa,
 sàpias que estich molt temerosa,
 perquè pens que el bergant
 nos engaña fintgint-se ignorant, 2100
 y tot par a provar
 quants de peus som yo par a saltar.²⁸⁷
- LLUCIA: Per lo mateix [p. 46]
 és mester caragar-li un bon feix 2105
 y fer-li créurer
 què sab fer una dona de bon vèurer,
 pués pensen los marits
 que son gust sempre hem de fer a crits
 y com a fariseos
 nos màtan en parlar ab xixisbeos. 2110
 Y sebran que de las donas
 tindran lo que voldran, si van en bonas,
 y, perquè ton marit va a las malas,
 fassem nòstron cap avant y fe-li palas.²⁸⁸
- PRUDÈNCIA: De tot quant has dit dius veritat, 2115
 però no puch consentir a tal maldat,
 perquè el convidar-los
 és robar-los el diner par a burlar-los.
- LLUCIA: Y yo com quiet?

283 *estar tot fideus*: 'estar ple de satisfacció'.

284 Aquest refrany significa que si segueixes el costum general ningú no et blasmarà.

285 *fava parada*: 'guisat de faves cuites sense clovella'. Aquí, aquesta expressió significa 'beneïta', 'bleda'.

286 *ginyar*: 'persuadir'.

287 Entenem: 'fins on soc capaç d'arribar'.

288 *fer la pala a algú*: 'enganyar-lo sense que se n'adoni'.

Ab la paraula dada y gasto fet? 2120
 Anem, no sias coquina,
 y fe el compte que ets, com yo, fadrina.
 Y este empleo
 nos és permès per lley de xixisbeo.
 PRUDÈNCIA: Anem, pués, per la paraula! 2125
 Quant vindran nos troberan ya en taula.

(*Van-sse'n los dos y surten Doctor, Galsaran y Sacristà.*)

GALZERAN: Yo estich cansat de rodar
 y de voltas y més voltas.
 DOCTOR: Las que manas no són coltas.²⁸⁹
 Ya vols en casa tornar? 2130
 SACRISTÀ: La dona deus añorar,
 sens vèurer-la no pots víurer.
 GALZERAN: Més val que u prenga en ríurer!
 Ya es comènsan de tardar
 las altres dos camaradas.²⁹⁰ 2135
 DOCTOR: Són personas ocupadas
 y los podrem aguardar.
 SACRISTÀ: El barber ha de curar
 uns malalts molt perillosos;
 arguments dificultosos 2140
 el altre ha d'estudiar.
 GALZERAN: Yo ya estich impacient
 y no u puch un punt sufrir.
 SACRISTÀ: Callau! Yo els faré venir
 y serem aquí al moment. (*Va-sse'n.*) 2145
 GALZERAN: Are estich acomodat,
 que los tres torts han partit.²⁹¹
 DOCTOR: Aguardem-los un petit
 fins este sia arribat.
 GALZERAN: Aguardau-los, si voleu, 2150
 que no estich a pler aquí. [p. 47]
 DOCTOR: Vós que no·m teniu a mi?
 Callau y no tremoleu!
 GALZERAN: Què se entén per tremolar?
 Ell estam molt differents!²⁹² 2155
 Yo de estos tres sargents
 no puch un instant fiar.
 Ya seria cosa bona,
 pués que tenen tan bon blau²⁹³

289 *colta*: 'celebrada'. Entenem que el Doctor diu que no han acabat encara de fer la volta.

290 Noteu que la paraula *camaradas* és femenina, malgrat referir-se a dos homes.

291 *torts*: «tords», 'murrís'. – En aquests dos versos, Galzeran s'exclama irònicament, volent dir: 'Ara sí que l'hem feta bona, que ja han marxat tots tres'.

292 *Ell*: partícula que s'usa al començament d'una frase exclamativa. Creiem que el sentit d'aquest vers és: 'vós, oncle, i jo estem en una situació molt diferent'.

293 No hem pogut documentar *tenir bon blau* en un sentit que s'adigui al context, però *blau*, en diverses locucions, té un sentit negatiu, com en *ésser blau es fester*: 'ésser molt gran un conflicte'. Aquí

- y los he trobat en frau, 2160
 que yo los fiàs se dona!
 DOCTOR: No siau tan malpensat!
 Vostra muller és honrada.
 GALZERAN: Yo heus torn dir altre vegada
 que camineu aviat. (*Camina.*) 2165
 DOCTOR: Los peus no me volen dur,
 dau-me el bras, fareu croseta.²⁹⁴
 GALZERAN: Vós, que me feys la bañeta,²⁹⁵
 caminau, que no me atur.
- (*Va-sse'n Doctor y Galsaran y surten Prudència y Llucia.*)
- LLUCIA: Luego, en continent, 2170
 està tot previngut per inrepent.²⁹⁶
 PRUDÈNCIA: Tot lo tenim ya compost y previngut
 per menjar y brindar a la salut,
 pués estas sobresadas 2175
 y de tendres cabrits estas panadas,
 ab unas ensaladas,
 y este bon monton de enseymadas
 per cert bon regalo són
 per el Barber, Sacristà y el Moson.²⁹⁷
 Y buydarem-los las bosas 2180
 y al carrer los treurem después a cosses.
 LLUCIA: Ells han de pagar car esta merienda
 perquè los tres són ríchs y tenen renda.
 Los buydarem molt bé el seu bolcillo
 y nos farem de tisú un rebosillo,²⁹⁸ 2185
 anagos y tontillo²⁹⁹
 y unas lindas calsas ab codrillo.³⁰⁰
 Axí los farem la pala³⁰¹
 y henviarem-los después en hora mala.
 PRUDÈNCIA: Aguardem-los assentadas, 2190
 que no tardaran molt las camaradas.

(*Asséntan-se en la taula y surten lo Estudiant y Sacristà.*³⁰²)

ESTUDIANT: Fins are los hem fet la entretenida

sembla tenir un significat semblant a 'tenir molta barra'.

294 *croseta*: «crosseta», 'crossa', 'bastó'.

295 No hem pogut documentar exactament el sentit d'aquesta expressió, però podria significar: 'em fastiguegeu', 'em feu la punyeta'.

296 No hem pogut documentar *inrepent*, però suposem que significa 'situació imprevista'.

297 *mosson*: 'mosso, jove'. Aquí es refereix a l'Estudiant.

298 *rebosillo*: «rebocillo» o «rebociño»: en castellà, 'mantellina o vel fi que cobreix el cap i les espatlles'.

299 *tontillo*: en castellà, 'faldellí amb cercols que usaven les dones per estarrufar les faldilles'.

300 *codrillo*: «quadrilla», 'adorn o labor que es posa formant un quadre a les mitges o calces'.

301 *fer la pala a algú*: 'enganyar-lo sense que se n'adoni'.

302 Error del copista: el personatge que entra en escena és el Barber.

- y li hem donat una farsa molt pulida.
- BARBER: Estau certas, señoras, que el masquí
nos espera en son onclo en Sant Matgí.³⁰³ 2195
- PRUDÈNCIA: ¿Podrem estar asseguradas
que no mos vindrà ha dar rosariadas? [p. 48]
- ESTUDIANT: Ya podeu estar seguras,
pués molt lluny havem dexat las dos maluras³⁰⁴
y, com el Doctor camina poch, 2200
el Sacristà los dexarà en tenir lloch.³⁰⁵
- LLUCIA: Entretant vos podreu aquí asentar
y aguardem el Sacristà par a menjar.
- BARBER: Con su licència,
y lo passe usted bé, señora Prudència. 2205

(*Asséntan-se.*)

- PRUDÈNCIA: Bé lo pas, a son servici.
(*Aparte.*) Si·s tarden més a venir pert el judici.
- ESTUDIANT: Vose merced nos aïorava
y yo tenia el cor que rebentava.

(*Surt lo Sacristà.*)

- SACRISTÀ: Ya els he dexats 2210
y han quedat los dos molt ben burlats. (*Se asenta.*)
- LLUCIA: Vostès perdoneran la poquedat,
que esto és repente apresurat,
pués ne Prudència
solo m'ha volgut fer apariència 2215
de lo molt qu·els estimava
y quant a fer son gust prompta estava.

(*Menjen.*)

- ESTUDIANT: Sempre havem pensat
que ne Prudència nos tenia voluntat.
- BARBER: Yo és cert que la pleïa 2220
en aquell grandíssim nas de xerovia.³⁰⁶
- SACRISTÀ: Per en cap de carbassa,
gran mostassa;
la geganta del Secós trob que era massa.³⁰⁷

303 L'església de Sant Magí, del segle XVI, estava situada extramurs, al barri de Santa Catalina, de Palma. L'església actual, edificada al segle XIX, porta el nom d'Immaculada Concepció, però popularment encara se l'anomena Sant Magí.

304 Es refereixen als personatges que volen esquivar: Galsaran i el Doctor.

305 Entenem: 'en el moment que pugui'.

306 *xerovia*: 'xirivia'.

307 Entenem aquests tres versos de la manera següent: A un ignorant com Galzeran (en cap de carbassa) li correspondria una dona de qualitat inferior (un gra de mostassa, la més petita de les llavors, segons la paràbola evangèlica) i no pas una dona d'altura, una «geganta», com Prudència. – A l'església del Socors o del Secós, a Palma, s'hi guardaven els gegants que desfilaven a la processó del Corpus.

- PRUDÈNCIA: En fin, ya som casada, 2225
 y no hus puch tirar altre vegada,³⁰⁸
 però pot estar segur en Nas de Hebreo³⁰⁹
 que un punt no tinch de estar sens xixisbeo.
- ESTUDIANT: Un brindis hem de fer a te salut,
 que el ditxo està ben dit y molt agut. 2230
- BARBER: A un temps los sinch hem de brindar
 a la salut de ne Prudència, qui no té par.
- SACRISTÀ: És dona de enteniment
 y el ditxo és ben agut y molt prudent.
- LLUCIA: Are, Prudència, brindem. 2235
- TOTS: Bagam tots a un temps, begam, bagam!

(Mentras estan los sinch ab los tasons alts par a bèurer surten Galsaran ab lo rosari en las mans y el Doctor ab lo venerable³¹⁰ alt y envesten a tots y se donen de bastonadas y cridant y a poch a poch van fugint y queda a solas Galsaran, trist y pensatiu. Y diu lo sigüent:) [p. 49]

- GALZERAN: Jovenets, ¿com vos ne apar
 de estas grans belitradas?³¹¹
 Fiau de estas camaradas
 qui us aconsellen casar! 2240
 Que·s vagen a passetjar
 ab las suas cabronadas,
 que són pòlissas³¹² malvadas,
 dignas de ser cremadas,
 après se cendre ventar! 2245
 Y que quédan sens casar
 las qui no són per casadas,
 bèstias, brutas, malcriadas!
 Y pués és veritat tot lo qu·eu vist,
 y yo quiet afrontat, pobre y trist, 2250
 per causa de la dona
 ab qui me vaix casar, no a la bona.
 Serà de gran prudència
 sufrir ab paciència
 esta pena, aquest treball, 2255
 y que vosaltres vos mireu ab este mirall³¹³
 y, ab cabeza agena escarmentats,
 no vullau, no vullau ésser casats.
 Y si·s mira alguna dona
 y heus fa algun visatge,³¹⁴ 2260
 henviau-la a malviatge,

308 Entenem: 'no em puc tirar enrere'.

309 En Galsaran devia tenir un nas gros, tal com també es diu al vers 2221.

310 *venerable*: 'garrot per a pegar'.

311 *belitrada*: 'acció pròpia de persones desvergonyides i sense escrúpols'.

312 *pòlissa*: 'persona burleta i enganyadora'.

313 Vers hiper mètric, de 13 síl·labes.

314 *visatge*: 'gest grotesc', 'ganyota provocativa'.

mirau que no és cosa bona.
 Y si deys que som grosser
 y axí no·m voleu crèurer,
 en mi haveu pogut vèurer 2265
 las donas què solen fer.
 Són unas perras traydoras,
 enemigas dels fadrins
 y de los pobres mesquins
 sirenas encantadoras. 2270
 Y pués solen fer molt de doctoras,
 essent molt ignorans y perredoras,³¹⁵
 per dir tot desberat
 las trobareu ab lo caxal sempre esmolat.³¹⁶
 Sentina de ponsoña,³¹⁷ 2275
 qui ha causat en el món riña y roña
 y moltas més malalties,
 fent perdre coronas y monarquias.
 Causa de mortaldats,
 origen de culpas y de pecats, 2280
 ruïna de los pobles,
 destrucció de richs, pobres y nobles.
 En fin, las donas són
 molt indignas de habitar en aquest món, [p. 50]
 el qual un cel seria 2285
 en què ni pena ni glòria es sentiria,
 tot ple de cosas bonas,
 si en ell no se trobassen donas.
 Ni hey hauria guerras
 a no ser per causa de exas perras, 2290
 ni menester seria
 de gál·lico³¹⁸ enseñar la chyrurgia.
 Los pobres boticaris
 podrían descansar passant rosaris
 y moltas malalties no·s veurían 2295
 y descansats los metges estirían
 per ser innumerables
 los mals que càusan estos diables.
 Però a poch a poch, anem despay,
 pués més tonto som are que may 2300
 en tractar mal en se presència
 al sexo femení sens differència.
 Y axí tornem la fama,
 pués és molta rahó y Deu lo mana,
 a las beatas bonas, 2305
 las qua[ll]s no van compresas en las donas.

315 No hem pogut documentar *perredores*, però suposem que és un insult derivat de *perra*.

316 *esmolat el queixal*: 'xerrar molt i sense necessitat'.

317 *sentina*: 'lloc ple d'immundícia'. – *ponsonya*: 'verí', 'malvolença'.

318 El *mal gál·lic* és una malaltia venèria (que no existiria, segons Galzeran, si no hi hagués dones al món).

El Para las governa
 y tindran, tinch per cert, vida eterna,
 si no són gran[s] xemetas,³¹⁹
 volent endevinar cosas secretas. 2310
 Ni menos en Galsaran
 las monjes tracta de donas,
 pués ya sabem que són bonas
 perquè tancadas estan.
 Las señoras convidadas 2315
 prou impacient[s] estan:
 Tampoch compresas no van
 y bastant las hem cansadas
 ab dos mil baladronadas
 de què perdó los deman. 2320
 No tenen que crèurer res,
 que tot és cosa de faula.
 Per dir-o ab una paraula:
 Tot és cosa de entremès.
 Y perquè més que cansat 2325
 el auditori està
 me'n vaix a fer hermità
 y vostès podran anar,
 si és son gust, a colgar.
 Lo que és estat sia estat, 2330
 pués aquí ja he acabat:
 Ballem el tarrapatà!³²⁰

319 *xemeta*: 'beneitona', 'curta d'enteniment'.

320 *tarrapatà*: Aquesta paraula, que també apareix als versos 1263 i 1382, probablement és una onomatopeia per designar un ball de l'època o una música molt rítmica.